

PO ENOLETNI PRAKSI

Po temeljnem zakonu o vlogah delavskih svetov in drugih organov samoupravljanja v delovnih organizacijah in po določilih republiškega zakona so morali učnovzgojni zavodi, kulturne organizacije in podobni delovni kolektivi najpozneje do konca preteklega koledarskega leta izvoliti nove organe samoupravljanja, ali pa izvoliti samo polovico tistih članov samoupravnih organov, ki jim je v enem letu potekel mandat. Tako je minilo dobro leto, odkar je družbeno upravljanje v vzgojnoizobraževalnih zavodih zamenjalo samoupravljanje. Verjetno ne bo napak, če poskušamo na podlagi enoletnega dela ugotoviti, kako so samoupravni organi šolskih in njim sorodnih kolektivov opravili svojo nalogo, kako se je v neposredni praksi uveljavilo njihovo delo pri razvijanju neposredne demokracije, kako so premagovali začetne težave in ovire in končno, kako se jim je posrečilo zgraditi takšne medsebojne odnose, da so kolektivi imeli občutek, da so kot celota odgovorni za uspehe in neuspehe posameznih zavodov in da so oni tisti, ki z zavodom neposredno upravljajo.

Razvoj in poglobljanje samouprave v delovnih kolektivih bo moralo najti še posebno vidno mesto v prizadevanjih gospodarske reforme, ko bo na vseh področjih treba preiti od govornjenja k neposrednim delovnim akcijam, ko bo morala postati samouprava kolektivov tista, ki bo odločala o vseh vprašanih življenjskih in dela kolektivov, ko ne bo smela stati le na papirju, visoko doneti ob raznih slavnostnih govorih, dejansko pa bi šlo precej stvari mimo nje in bi jo upoštevali le tedaj, ki bi ji bilo potrebno naprtiti določene odgovornosti, katere je zakrivil morala celo nekdo tretji. Reformni proces prav gotovo ne bo uspel, če ne bo prešel v delo vsakega posameznika, če se delovni kolektivi, predvsem pa njihovi samoupravni organi ne bodo na vsakem mestu zavedali svoje odgovornosti, in še posebej, če se vsak posameznik, ne glede na to, na kakšnem položaju je, ne bo zavedal svoje odgovornosti do samoupravnih prizadevanj kolektivov in zahtev reforme.

Kljub določenim vzorom samouprave v drugih delovnih organizacijah ter kljub določenim praksam v delu posameznikov v nekdanjih šolskih odborih se je zlasti v začetni dobi neposredne samouprave pokazalo, da so se samoupravni organi srečevali z vrsto težav, ki niso izvirale toliko iz morebitne delovne nepriljubljenosti oziroma nesposobnosti, kot iz nezadostnega poznavanja vse problematike, ki je nevarna prešla v njihove kompetence, pa tudi iz premajhnih ali celo nobenih delovnih izkušenj na tem področju. Te težave so kaj hitro prebrodili tam, kjer si v zadosti meri prizadevajo razne družbenopolitične organizacije, predvsem sindikala organizacija, ki so posredovale in tolmačile vlogi novih organov. Pri premagovanju začetnih težav so v veliki meri lahko pomagala vodstva ustanov, če so hotela, da so se samoupravni organi uveljavili ter začeli. Če pa sindikalna vodstva na eni strani niso nudila svoje strokovno-politične pomoči in če na drugi strani vodstva ustanov v neki bojazni po izgubljanju svojih kompetenc niso pomagala v rasti samoupravnim organom v rasti aktivna upravsna telesa, potem aktivni šol in upravni organi niso

mogli v celoti opravičiti svoje naloge in tudi sama samouprava je bila bolj na papirju kot pa v dejanski praksi.

Za vse to enoletno obdobje je značilno, da so se kolektivi kot posamezniki živo zanimali za delo samoupravnih organov, do so želeli biti seznanjeni z vsemi odločitvami ter da so hoteli imeti jasen pregled nad vsem poslovanjem. V kolektivih je ideja samouprave zaživila v pravem pomenu besede, le omogočiti je treba, da bo ta ideja lahko prešla tudi v življenje. Potem ni bojazni, da bi samouprava v učnovzgojnih zavodih, ki imajo strokovno zadovoljivo kvalifikacijo, lahko v celoti zaživila. Ena od značilnih pomanjkljivosti v začetni dobi delovanja samouprave na šolah je bila še precejšnja nejasnost, kaj naj dela svet, kaj upravni odbor itd. Res je sicer, da so statuti šol načelno vse to opredelili, vendar se je v vsakdanji praksi marsikaj izkazalo, da konkretnim razmeram ni odgovarjalo, ali pa da se posamezniki teh določil sploh niso držali. Skoraj ni bilo ustanov, kjer bi upravni odbor ne obravnaval zadev, ki bi jih moral svet; da se je svet ukvarjal s posameznimi tehničnimi vprašanji, ali pa je ravnatelj samovoljno ukrepal, česar bi v nobenem primeru ne smel, šel tako mimo sveta in upravnega odbora in uveljavljal svoja subjektivna stališča, ki so bila čisto v nasprotju s samoupravo in voljo kolektiva.

V šolstvu so nastajale takšne napake in pomanjkljivosti na eni strani kot rezultat pomanjkljive interne zakonodaje, na drugi — in to v doka manjši meri — pa kot rezultat določene samovolje in nesporazumevanja. V kolikor so to pomanjkljivosti interne zakonodaje kolektivov, bodo napake lahko kaj kmalu popravljene, saj ravno sedaj samoupravni organi aktivno delajo pri usklajevanju statutarov in pravilnikov z veljavno zakonodajo ter dosedanjimi izkušnjami.

Znatno težje pa bo popraviti takšne napake tam, kjer so nastale kot rezultat prešibkih zavestnih sil skupine ali posameznika, kjer so bile subjektivne izjave, rezultat subjektivnih teženj. V takšnem primeru pa je potrebno pričakovati in zahtevati aktiven poseg zavestnih pozitivnih družbenih sil v kolektivu in izven njega.

V posameznih ustanovah so se v kratkem obdobju enega leta posebno uveljavili upravni odbori, ki so postali dejanski izvršni organi sveta šole ali pa delovne skupnosti in pomenijo v upravljanju celotne ustanove instrument, ki skrbi za pravičen potek dela, odloča v soglasju s svetom ali delovno skupnostjo o vseh finančnih vprašanih ter dejansko vodi kratkoročno politiko ustanove. Takega učinkovitega, konkretnega in samostojnega dela se bodo morali oprijeti vsi upravni odbori.

Statuti kolektivov posebej poudarjajo, da morajo biti delavci v celoti seznanjeni z vsemi sklepi samoupravnih organov ter z izvrševanjem teh sklepov. Vendar je problem informiranosti po naših ustanovah zelo pomanjkljiv. O tej pomanjkljivosti ni bilo govora samo tedaj, kadar je nekdo počenjal nekaj samovoljno mimo samoupravnih organov, ali kadar je o nečem sklepal neki organ, pa člani kolektiva tega niso vedeli, pomanjkljiva je bila informacija v kolektivu vsekakor tudi tedaj, kadar kolektiv ni bil seznanjen o dejanskem stanju ali o izvrševanju posameznih sklepov. Med vprašanje informacije moramo prištevati tudi sklicevanje posameznih organov. Zelo pogosti so primeri v naših šolah, ko je sklicana seja nekega organa, komaj nekaj ur pred začetkom seje. Res nastane vprašanje, kaj more prinesiti takšna razprava. Včasih je res potrebno hitro odločanje o določenih vprašanih, vendar časa je vedno več kot nekaj ur. Tukaj pa seveda nastane že vprašanje same organizacije dela, če je potrebno reševati v tako kratkih rokih. Organizacija dela samoupravnih organov mora teči seveda po določenem načrtu, ne smemo pa reševati vprašanj od dne do dne, ko terjajo določeni roki, obveznosti itd.

Se bi lahko navajali dobre in slabe strani samouprave v prvem letu njenega aktivnega delovanja. V vsakem primeru je vidna njena stalna rast, izražanje novih kvalitete ter zmanjševanje slabosti. Takšna pot bo gotovo vodila samoupravne organe tudi v prihodnje. Ena mora biti vsekakor gotovo: osnovni cilj samouprave kjerkoli je graditev takšnih medsebojnih odnosov, da bo delo teklo kar najbolj, da bodo delavci zadovoljni ter da se bo to zadovoljstvo odražalo v delovnih uspehih. S tem v zvezi se mi zdi povsem zgrešeno in daleč v nasprotju z vsemi samoupravnimi principi mnenje, češ da je umetnost vodenja neke ustanove v tem, da nekoga nadintrigiraš; to, menim, ni nikakršna umetnost, to bi lahko imenovali le ostanek birokratskega karlerizma, ki nima s samoupravo čisto nič skupnega. Umetnost upravljanja bo samo v tem, da nadintrigiranje posameznika ne bo potrebno, da bo le-to kolektivni tip pojma, da pa bodo med člani kolektiva takšni odnosi, ki bodo zagotovili delovni uspeh.

»Materialna preskrbljenost študentov med šolanjem je eno poglavitnih vprašanj v okviru celotne problematike visokega šolstva. Zastojanje v urejanju materialne osnove študija utegne zmanjšati učinek vseh drugih ukrepov za doseganje boljših uspehov v izobraževanju visokokvalificiranih kadrov, tako v kvantitativnem kot kvalitativnem pogledu.«

Tako beremo v gradivu, ki ga je pripravil republiški sekretariat za prosveto in kulturo o problematiki štipendiranja in kreditiranja študentov, o teh vpraša-

Materialna preskrbljenost študentov močno nezadostna

V pogledu štipendiranja so na najslabšem šole za izobraževanje pedagoških kadrov

njih pa je pred dnevi razpravljala odbor za raziskovalno delo in visoko šolstvo pri skupščini SRS pod predsedstvom prof. dr. ing. Romana Modica.

Ni nobenega dvoma, da je štipendiranje (in v zadnjem času kreditiranje) pomembna oblika financiranja in pospeševanja izobraževanja našega visokega šolstva. Vendar pa drži, da je bila skrb družbene skupnosti v pogledu visokošolskega izobraževanja vsa pretekla leta bolj usmerjena na razvoj visokošolskih ustanov kot pa na ustvarjanje stabilnega sistema materialne preskrbljenosti študentov. Analize sedanjega stanja namreč kažejo, da bo potrebno kar najbolj hitro preusmeriti to skrb v tem smislu, da bodo dobile prednost investicije v študentske domove — pred dokončanjem nekaterih nedograjenih fakultetnih objektov, in pa ureditve štipendiranja in kreditiranja.

Samo nekaj podatkov, ki naj osvetlijo politiko štipendiranja v SRS

Medtem ko je leta 1950/51 prejemale štipendije še skoraj 60 % vseh rednih študentov, je znašal ta odstotek leta 1964/65 le 48 % in v zimskem semestru 1965/66 komaj 31 % Raven štipendiranja je v vsem preteklem obdobju močno nihala in dosegla prav zdaj najnižji odstotek, to pa — kot ugotavljajo — ne le zaradi okoliščin, ki so značilne za reagiranje delovnih organizacij in občinskih skupščin na nove gospodarske ukepe, temveč je to predvsem odraz zastarele miselnosti in prakse delovnih organizacij ter občin glede vloge visokokvalificiranih kadrov v proizvodnji in družbenih službah. Škodljive posledice takšnega gledanja se bodo pokazale ne le pri študentih (analize točno kažejo, da je pri tistih študentih, ki imajo zagotovljeno materialno plač študija, študijski uspeh znatno boljši kot pa pri ostalih), temveč tudi v delovnih organizacijah samih. Na to je opozoril tudi že izvršni svet SRS v svojem priporočilu predsednikom občinskih skupščin.)

Za nas je še posebej zanimivo dejstvo, da so med šolami, ki so močno prizadete s krčenjem štipendij, na prvem mestu šole za izobraževanje pedagoških kadrov. Tako je npr. na filozofski fakulteti padel odstotek štipendiranja študentov od 36,5 na 13,8 na pedagoški akademiji v Mariboru od 61,2 na 30,1 in na pedi-

goški akademiji v Ljubljani od 48,1 na 29,3!

Enako negativna slika je tudi glede višine štipendij. Povpreček vseh štipendij kaže porast za 1.440 din (starih!), torej le za 7 %; skoraj nepomembna je porast štipendij na višjih šolah — za celih 526 din! Na nekaterih zavodih je povpreček višine štipendij sedaj celo nižji, kot je bil ob koncu preteklega šolskega leta.

Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru je napravilo analizo, iz katere je razvidno, da je v primerjavi s stanjem v oktobru 1964 padlo število štipendij, ki jih podeljujejo občinske skupščine študentom visokošolskih zavodov v Mariboru, za 35,7 %, štipendije gospodarskih organizacij pa za 4,3 %. V istem času pa so višine štipendij občinskih skupščin porastle od povprečka 14.500 na 20.000 din, gospodarskih organizacij pa od 17.000 na 19.380 din. Realna vrednost štipendij pa se je seveda še precej bolj zmanjšala.

Tudi v pogledu študentskih domov in menz s stanjem ne moremo biti zadovoljni. Sedaj je na voljo študentom (v obeh visokošolskih centrih, Ljubljani in Mariboru) skupaj okoli 3.000 postelj. V vseh visokošolskih zavodih imamo 10.000 rednih študentov, od tega jih ima stalno bivališče v kraju šolanja 30 %, ostali, ki niso v domovih, pa stanujejo privatno ali pa se vozijo v šolo; zaradi ukinitve nekaterih lokalnih vlakov in podražitev vožnje, se bo to stanje še bolj poslabšalo. Računajo, da bomo morali v bližnji prihodnosti poskrbeti za študentskih domovih š za 2.000 postelj.

O vseh teh vprašanih se dosti piše, na različnih sejah se osvetljujejo vprašanja študijskih uspehov, pridobivanja strokovnih kadrov za dvig naše proizvodnje, za razvoj družbenih služb ipd., vsa prizadevanja pa kakor da se odbijejo od gluhih ušes tistih, ki bi v prvi vrsti morali poskrbeti za to: delovnih organizacij in občin. Štipendije se marsikje smatrajo kot »notranje rezerve«, kot »socialna pomoč«. Proti taki miselnosti pa se bo treba še naprej boriti, saj bomo le z zavestno in načrtno politiko štipendiranja in kreditiranja lahko dosegli boljše kadrovske strukture v gospodarstvu in v družbenih službah. Hkrati s tem pa potrebujemo še ustrezen predpis, ki bo uredil sistem štipendiranja.

D. H.

Rekreacija pozimi — kako pomembna zlasti za umske delavce! Semestralni počitek naj bo namenjen tudi temu. (Foto I.P.)

Stanje na področju strokovnega izobraževanja — odraz malomeščanske miselnosti

Kljub nekaterim naporom in uspehom, ki smo jih zabeležili v zadnjih letih na področju strokovnega izobraževanja, je še veliko nerešenih načelnih vprašanj in problemov. Temeljitejša analiza nam kmalu odkrije vzroke za stanje, ki ga dnevno srečujemo pri usposabljanju v delovnih organizacijah in v strokovnem šolstvu. S takšnim stanjem in stališči se nikakor in nikdar ne moremo strinjati. Oglejmo si nekatere načelne probleme usposabljanja v delovnih kolektivih:

1. Vse bolj pogosto so stališča in zahteve predstavnikov gospodarskih organizacij, da je potrebno delavca izobraziti samo toliko, da bo znal delati na dočlenem delovnem mestu, češ, na ta način bo najhitreje produktiven. Stroški učenja bodo minimalni, in v kratkem času povrneni. Primerjajmo to stališče s razmerami v kapitalističnih državah XIX. stoletja, ko so jih Marx, Engels in Lenin v svojih delih dobro analizirali. Jasno so pokazali na položaj delavskega razreda v kapitalistični družbi in podčrtali problem ozkega znanja in pomegnjenja delavcev na neštete delovnih mestih, ki jim ne dajejo možnosti za razvoj inteligentnih sposobnosti. Marx pravi v Kapitalu (Cankarjeva založba Ljub-

ljana 1961 — prva knjiga, na strani 729):

»V kapitalističnem sistemu se izvajajo vse metode za povečanje družbene produktivne sile dela na račun posameznega delavca; vsa sredstva za razvijanje produkcije se spremenijo v sredstva za obvladovanje in eksploatacijo producenta, pohabijo delavca v drobec človeka, ponižajo ga v pritlikavo strojo, z mučnostjo dela uničujejo vsebino njegovega dela, odtujejo mu duhovne potenciale delovnega procesa v istem obsegu, kakor si ta proces osvaja znanost kot samostojno potenco.«

Iz navedenega je vznikla ena izmed osnovnih zahtev proletarske revolucije, da delavec ne more biti več golo orodje za delo. Hkrati pa mu očitamo, da nima kulturnih potreb in ne navad.

2. Tudi stremeljenja nove gospodarske politike nimajo za cilj, da bi se uveljavljala antimarksiistična stališča na področju strokovnega izobraževanja, temveč nasprotno. Pred nami stoji ogromna naloga, kako dodatno izobraziti prek 1.500.000 ali 56 odstotkov neposrednih proizvajalcev, ki imajo le 4 ali še manj razredov osnovne šole. Primerjajmo to stanje na eni strani z današnjimi zahtevami tehnike, ekonomike in znanosti, na drugi strani pa s sistemom samoupravljanja.

Kdo skrbi za nadaljnje izobraževanje le-teh? Kako radi nastopamo v imenu delavcev. Kdo jih vpraša za probleme in težnje, kdo dejansko odloča? Pogosto zavračajo možnosti nadaljnega izobraževanja v podjetju prav oni, ki so že izkoristili priliko, da so dosegli višjo kvalifikacijo, v novih generacijah pa vidijo nevarne tekmece.

Nekatera podjetja skušajo reševati problem fluktuacije s tem, da nove delavce čim bolj enostransko usposobijo za delo, na primer: varilec za navpično varjenje, varilec za vodovodno varjenje, varilec — za rezanje itd. In veseli so uspeha, da so jih z omenjenim znanjem prikovali na delovno mesto. O tem problemu razpravlja Lenin v svojih delih.

To ni demagoško prikazovanje, to so dejstva. Kdo se danes uspešno stavi v bran takim stališčem?

3. In problem realizatorjev usposabljanja? Vsakemu izmed nas se zdi samo po sebi umevno, o tem sploh več ne razmišljamo, da mora imeti vsaka športna panoga dobre trenerje, da morajo biti za pouk na osnovni šoli, gimnaziji, glasbeni šoli itd. za to delo ustrezno izobraženi učitelji.

V proizvodnji pa, kjer se s milijoni zaposlenih ustvarja ves

narodni dohodek, pa so do nedavnega menili in ponekod še danes mislijo tako, da ni potrebno, da bi imelo vsako podjetje ali večji obrat za usposabljanje novih ali že nameščenih delavcev ustrezne, izmed svojih vrst dodatno izobražene učne moči — inštruktorje. To ne pomeni, da bi morali za to koga na novo sprejeti. Dobro in nujno je, da še ti v večji ali manjši meri naprej opravljajo dosedanje delo, po potrebi pa nastopajo v funkciji učitelja v obratu samem. Za to odgovorno nalogo ni običajno mogoče »žrtvovati« nikogar izmed sposobnejših strokovnjakov, ki delajo v proizvodnji, izgovorom, kako bo brez njega v tem času potekalo delo. Pri tem radi pozabljamo, da lahko že samo eden izmed teh vzgoji mnogo novih sposobnih kadrov. Dinamika zaposlovanja in notranja fluktuacija v delovni organizaciji povzročata pogoste menjave ljudi v obratih. Takšno stanje naravnost zahteva, da imamo vedno na razpolago človeka, katerega naloga je usposabljanje na delovnih mestih. Za vsak, tudi tak proces učenja — priučevanja je brezpogojno potrebno, da imamo na osnovi ustreznega profila sestavljen program. Po dosedanjih proučevanjih je ugotovljeno, da

(Nadaljevanje na 2. strani)

IZ UPRAVE PD

S 1. januarjem smo morali iz razlogov, ki so vsem znani in nam jih zato ni treba ponavljati, POVISATI LETNO NAROČNINO ZA »PROSVETNEGA DELAVCA« NA 10 NOVIH DINARJEV, ZA ŠOLE IN USTANOVE PA NA 20 NOVIH DINARJEV. Prosimo naročnike, da to nujno podražitev sprejmejo z razumevanjem.

Mnogi naročniki še vedno niso poravnali naročnine za lansko in predlansko leto, precej pa je tudi takih, ki nam dolgujejo naročnino še za leto 1963. Vsem tem smo poslali na njihove naslove poloznico. Prosimo jih, naj nam zaostalo naročnino čimprej nakazujejo na naš novi žiro račun: »Prosvetni delavec«, Ljubljana — št. žiro računa 503-8-16.

OD TU IN TAM

Gornja Radgona:

Štiri šole za starše

Tudi v letošnji zimski sezoni prireja delavska univerza v radgonski občini več šol, predavanj in tečajev za odrasle in mladino. Na območju občine so te dni začele delati kar štiri šole za starše, ki so postale v zadnjih treh letih zelo popularne, in sicer v Apačah, Radencih, Stogovcih in Vidmu ob Ščavnici.

Program predavanj je enoten. Na vsaki šoli bodo obravnavali 10 tem (predavanj) iz zdravstvenega, vzgojnega, pravnega in gospodarskega področja, predavali pa bodo domači strokovnjaki. Mimo štirih rednih šol, bodo imeli občasna predavanja iz tega programa še na Kapeli in morda še na nekaterih drugih šolah. Z prvega predavanja v Apačah, o narodni in državljanski zavesti, se je udeležilo nad 30 staršev. Številni obisk na lanskim predavanjih je dokazal, da so te oblike izobraževanja uspešne in potrebne. Šole bodo trajale do konca marca, obiskovalo pa jih bo okrog 160 staršev.

Razon šol za starše deluje na območju občine še šest šol za življenje, ki jih je skupno z občinskimi odborom Rdečega križa organiziral občinski komite zveze mladine in večerna politična šola v Gornji Radgoni. Delavska univerza pripravlja tudi osnovno šolo za odrasle (7. in 8. razred), ki bo pričela s poukom prihodnji teden. Zgodnje prijave zanjo sprejemajo v nedeljo, 16. januarja ob 9. uri v prostorih delavske univerze.

IKA

16. člen osnutka zakona o financiranju izobraževanja je treba izpopolniti

Na posvetovanju ravnateljev osnovnih šol in vrtcev v Gornji Radgoni so pred dnevi razpravljali med drugim o financiranju izobraževanja in vzgoje in o programiranju delovnih načrtov.

Prosvetni delavec Stane Skobrne je seznanil udeležence z vsebino člena posameznih poglavij osnutka zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje. Dlje časa so razpravljali zlasti o 16. členu osnutka tega zakona. Menili so, da bi morali biti v omenjenem členu tyočno precizirani pogoji, ki bodo posamezne gospodarske organizacije opravili, da se bodo le-te lahko okvarjale z izobraževanjem in da bodo za tako panogo smele uporabljati določena sredstva iz skupnega sklada.

V delovnih programih bodo količinsko prikazali delovne ure in ovrednotili materialne potrebe. Za osnovo in razpored stroškov bodo uporabili lanske cene, objavljene v »Prosvetnem delavcu«.

Ravnatelji šol, tako so sklenili na posvetovanju, bodo v najkrajšem času zbrali potrebne podatke, količina sredstva bi bila potrebna, da bi bila za letos zagotovljena vsaj 20-odstotna amortizacija za šolske zgradbe, svet za šolstvo pa bo izdelal analizo in primerjavo osebnih dohodkov v družinskih službah.

IKA

Skrb za otroke v hribovskih naseljih

Razveseljuje primere pomoči staršev šolarjem smo zabeležili tudi v Zreški dolini. Pri Konjicah v Zrečah, kjer so na dan republike slovesno odprli novo šolsko poslopje, je kupila osnovna šola svoj avtobus s 40 sedeži, ki prevaža 70 otrok s treh pohorskih šol: Resnika, Gorenje Kunigunde in Skomarja. Za vzdrževanje avtobusa in šoferja skrbi občinska skupščina Konjice. Ta občina je organizirala tudi pomembno akcijo: zbiranje sredstev za srednje šole v celjskem okraju. Tudi nekatera podjetja v občini so že pokazala hvaljevredno razumevanje s tem, da bodo zvišala predpisani odstotek sredstev za financiranje.

V Podvolovlju pri Lučah so starši organizirali nabiranje lesa. Z denarno akcijo pa so kupili 20 sedežni avtobus in tako zagotovili svojim otrokom prevoz v popolno osnovno šolo Luče, ker bo v domoči šoli pouka le za štiri nižje razrede. Vse te akcije omogočajo otrokom iz višinskih naselij, da bodo lahko nadaljevali šolanje v poklicnih in srednjih šolah.

Hrastnik:

Posebna šola

Posebna šola v Hrastniku je začela delovati pravzaprav že v šolskem letu 1946/47 kot poseben oddelk hrastniške osnovne šole. Pozneje, ko se je osamosvojila, je dobila l. 1961/62 tudi svoje prostore. Stavba te ustanove je blizu starodavne železniškega »Riklo-vega mostu«, od koder je lep razgled na mesto in na Kum. V poslopju sta dve sodobno opremljeni učilnici, okrašeni s slikami, ilustracijami in flanelografi.

Predsednikom sindikalnih podružnic!

V pismu št. 120/1 z dne 10. decembra 1965 je Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije prosil sindikalne podružnice nekaterih šol (približno 200 šol v Sloveniji), da do konca meseca decembra odgovorijo na nekatera vprašanja o programiranju dela in o delitvi osebnih dohodkov v šolah.

Ker je odbor do danes prejel le majhno število odgovorov, ponovno prosi predseidnike sindikalnih podružnic, da na vprašanja iz omenjenega pisma čimprej odgovore.

Republiški odbor
Sindikata delavcev družbenih
dejavnosti Slovenije

Letos obiskuje to sedemrazredno posebno šolo 31 otrok, ki so razporejeni v 4 oddelkih. Od teh so trije kombinirani, eden pa samostojen.

V šoli delajo po posebnem programu in so pri pouku dosegli že lepe rezultate. Znanje in spretnost učencev predstavijo na vsakoletnih razstavah risb in izdelkov, ki jih napravijo učenci pri tehničnem pouku.

Pouk v posebni šoli je še posebno zahteven: pri tem ni dovolj le učiteljeva strokovna usposobljenost, potrebna je tudi ljubezen do otrok in zvrhana mera potrpežljivosti pri posebnem individualnem pouku. Priprave morajo biti dobro metodično zasnovane. Učitelj mora uporabljati za ponazarjanje veliko ilustracij, s katerimi vzbudi v učencu jasne predstave pojmov. Kratki, čeprav enobesedni odgovori učencev pomenijo pri poučevanju v posebni šoli za učitelja že velik uspeh.

Za delo te šole se zanima tudi hrastniška občinska skupščina, ki bo pomagala pri njenem nadaljnjem razvoju. Potem, ko bodo preskrbeli stanovalcem, ki gostujejo v stavbi, sedanje posebne šole, stanovanja, bodo stavbo adaptirali in s tem ustvarili pogoje za celodnevno bivanje otrok v posebni šoli. Ze sedaj pa so deležni otroci te šole ene od uspešnih oblik sodobnega pouka — šole v naravi. Udeležijo se je vsako leto v poletnih mesecih v Pulju.

Lahko rečemo, da pomeni za ključek šolanja na hrastniški po-

sebni šoli za učenca dvakraten uspeh: prvič, ko dokonča osnovno šolo, in potem, ko ga vključijo, kot enakovrednega člana družbe, v poklic polkvalificiranega delavca steklarne v Hrastniku.

S. S.

Radeče pri Zidanem mostu:

Mladinsko gledališče

V časopiših pogosto beremo, da kulturna dejavnost na podeželju izumira. Primer v Radečah dokazuje, da temu le ni tako. V tem kraju skrbi za kulturno življenje kulturno-prosvetno društvo Svoboda. Tu uspešno deluje tudi Mladinsko gledališče, ki ga vodi prof. Janez Pešec. Njegovi člani pa so učenci osnovne šole Marjana Nemeca. Na šoli imajo recitacijski krožek, ki šteje 50 učencev, prireja vsako leto po eno mladinsko igro in skrbi za programe proslav ob praznikih. Posebno lepo prireditve so pripravili lani za dan republike. Izvedli so recitativ v režiji Janeza Pešca (Hlapec Jernej in njegova pravica), kjer je sodeloval tudi moški pevski zbor Svoboda, 9. januarja pa je priredilo mladinsko gledališče igrice Ruže Petelinove »Zaromik«. Radeško mladinsko gledališče je verjetno med najboljše opremljenimi amaterskimi gledališči. Vse to je seveda rezultat prizadevanosti radeškega učiteljskega kolektiva in drugih radeških kulturnih delavcev.

S. Skočir

NOVICE IZ DRUGIH REPUBLIK

Hrvatska: Kakšna je socialistična vzgoja mladih?

Ob koncu preteklega šolskega leta je Zavod za šolstvo mesta Zagreba proučeval (s pomočjo testa znanja in anketnega lista), kako so učenci osvojili znanja iz učnega programa, pomembna za socialistično vzgojo mladih pa tudi, kakšna so njihova mnenja o različnih političnih in socioloških problemih ter drugih vprašanjih, pomembnih za naše sodobno življenje. Vprašanja so bila iz zgodovine, književnosti itd., obsegala pa so tudi družinske razmere, odnose v šoli, odnose med starimi in mladimi, aktualna vprašanja o jugoslovanski industrijski izgradnji, organizaciji šolskega sistema, življenjski standard, nacionalno vprašanje itd. Zavod je izvedel testiranje in anketiranje v 47 šolah (v osmih razredih osnovnih šol in v zaključnih razredih gimnazij ter strokovnih šol.)

Anketa je med drugim pokazala, da naša šola po mnenju učencev v glavnem opravlja svoje funkcije kot vzgojna ustanova, vendar pa kljub temu ne moremo biti zadovoljni, saj je precejšnje število učencev (10 do 40 odstotkov) odgovorilo na vrsto vprašanj negativno, ali pa nanje sploh ni odgovorilo. Na vprašanje, kateri je glavni vzrok za spremembo družbene ureditve, je večina učencev (76 odstotkov) odgovorila pravilno, pri čemer so pokazali najboljše znanje gimnazijci (96 odstotkov). Učenci so odgovarjali tudi na vprašanje, kaj je socialistična revolucija. Komaj 66 odstotkov jih je odgovorilo pravilno

(med njimi je spet največ gimnazijcev, in sicer 91 odstotkov, medtem ko je 27 odstotkov učencev menilo) da je socialistična revolucija borba za splošno glasovalno pravico!

Učenci tudi premalo vedo, kateri je glavni pogoj, da je lahko KPJ povedla 1941. naš narod v upor, saj je prav odgovorilo le 68 odstotkov učencev.

Zanimivo je tudi, da mladi dvomijo v učinkovitost vpliva razredne skupnosti, saj jih je bilo le 25 odstotkov, ki so zapisali, da je njeno delo koristno.

To proučevanje zavoda sicer ne daje popolne slike o socialističnem liku mladih, vendar pa je vrednost njegovih rezultatov v tem, ker opozarjajo ne le šole, temveč tudi družbeno-politične organizacije in vse tiste, ki se ukvarjajo z vzgojno-izobraževalnimi problemi mladih, da je treba posvetiti več pozornosti ideološki vzgoji učencev. Dejstvo je, da je še vedno precej faktorjev, ki negativno vplivajo na oblikovanje socialistične osebnosti mladih ljudi. Prav zato, ker so ti vplivi precej močni, bi morala biti šola odločna, kadar gre za izvajanje socialistične vzgoje in preprečevanje negativnih vplivov.

To proučevanje zavoda za šolstvo mora predstavljati pravzaprav začetek akcije, da se na različnih ravneh analizirajo vzroki za tako stanje in da se bolj prizadeto spremljajo problemi v zvezi z vzgojo naše mladine. Ni seveda dovolj, da dajemo pri tem pripombe k delu šole in prosvetnih delavcev, če ne bo družba bolj kot doslej pomagala, da se bodo pereči problemi šolstva reševali hitreje, da se šole usposobijo organizacijsko in kadrovske za bolj učinkovito reševanje teh nalog.

Ni dvoma, da ima pomembno vlogo tudi naša sodobna družba s svojimi manifestacijami, čeprav je jasno, da je šola zelo pomemben faktor vzgoje. Vendar se moramo zavedati, da je šola s svojimi naporji že dosegla takšno stopnjo, preko katere ne more več brez večjega angažiranja družbene skupnosti. Družba mora pomagati šoli posebno v krepitvi njene materialne osnove, poskrbeti mora za boljše stimulacijo prosvetnih delavcev ipd. Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti še na nekaj — namreč na to, da mora biti delo mladinske organizacije in šole bolj usklajeno.

(*Školske novine*)

Srbija:

Skladišče za 750 milijonov knjig

Pred kratkim so v Belih vodah — nedaleč od železniške postaje v Zarkovcu — slovesno odprli novozgrajeno poslopje, skladišče knjig zavoda za izdajanje učbenikov SR Srbije. Ta dvonadstropna stavba, kjer so knjige varno spravljene in jih je mogoče hitro odposiljati, je stala 460 milijonov din. Skladišče ima 6000 kvadratnih metrov površine, tako da lahko spravijo vanj 750 vagonov knjig.

Na Aškerčevi 7 v Ljubljani: poslopje, v katerem so nastanjene kar tri strokovne šole — Tehniška šola za strojno stroko, Tehniška šola za kemijsko, metalurško, rudarsko in lesno industrijsko stroko ter Gradbena tehniška šola

Stanje na področju strokovnega izobraževanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

KAŠNO PA JE STANJE NA PODROČJU STROKOVNEGA ŠOLSTVA?

bi morali okrog 60 odstotkov predvidenega časa posvetiti praktičnim vajam, kamor je tudi vključena neposredna tehnologija obdelave, ostalih 40 odstotkov pa porazdeliti med strokovno-teoretična in družbeno ekonomsko znanja. Zaradi kompleksnosti obravnavanja gradiva je dobro, da je strokovno teorijo poučuje obratni inštruktor. Na ta način povežujemo teorijo s prakso, s tem dosežemo trajnejše znanje, izognemo se ponavljanju in različnemu izrazoslovju. Neprecenljiva vrednost takega učitelja za proizvodnjo pride do izraza zlasti pri uvajanju in seznanjanju z delom absolventov strokovnih šol, v času pripravniškega staža. Ker običajno nimamo tako organiziranega usposabljanja za nove mlade strokovnjake, delamo prehitre zaključke, češ, šole jih niso naučile tega, kar mi potrebujemo. Kdor pozna opremljenost učnih delavnic na strokovnih šolah, ve, da te ne morejo ustvariti enakih pogojev, situacij in vzdušja, kakor se pojavljajo v redni proizvodnji. Ob tem bi bilo vredno razmisliti, kakšen izobražni učinek imajo zastareli stroji in naprave po šolah v primerjavi s novimi, moderno opremljenimi obrati. Logično bi bilo, da bi šla šolska praksa naprej, ne pa, da caplja za tehničnim razvojem. Za to navadno ni razumevanja, ni sredstev.

1. Ljudje v ustreznih forumih so poskrbeli, da so bili sprejeti zakoni ali predpisi za osnovne šole in visokošolske zavode, medtem ko uzakonitev strokovnega izobraževanja s strokovnimi šolami nikakor ne gre izpod rok. Res, da je specifičnost na tem področju izredno pisana, kljub temu bi z večjo zavzetostjo lahko pravno utrdili vsaj osnovne principe in zahteve. Ze pred dobrim letom je bil objavljen osnutek zakona za razpravo. Od takrat javnost ni bila več obveščena o usodi predloga.

2. Stališče do strokovnega šolstva je najlepše ilustrirano z načinom njegovega financiranja. Uspešni smo zagotovili kolikor toliko zadostna in sigurna sredstva za osnovne šole, gimnazije ter visoko šolstvo. Nikakor pa ne moremo rešiti tega problema, kadar gre za ustanove, v katerih se šolajo kadri neposredno za gospodarstvo in družbene službe. Vsi smo priča, kako se ta problem rešuje. Izkušnje iz dneva v dan potrjujejo, da je potrebna kadrovska politika in da strokovno šolstvo ne moremo prepustiti golemu praktičističnemu gledanju, to še tem bolj, ker nimamo pregleda čez potrebe v sedanjosti, še manj pa v bodočnosti. Ali je zato upravičen strah pred »hiperprodukcijo« mladih strokovno izobraženih ljudi?

3. Značilno je, da smo že pred leti uspešni predpisali pogoje za verifikacijo gimnazij. Zakaj enako ne ravnamo za strokovne šole? S tem smo ponovno privilegirali eno izmed šol druge stopnje. Kakšen uspeh je rodil ta predpis, smo lepo videli v veliki skrbni vseh odgovornih činiteljev, da so čimprej zadostili zahtevam in s tem dosegli družbeno priznanje. Tako so te šole dobile vse pogoje za uspešno delo, kar je vsekakov prav. Kaže pa, da za ostale izobraževalne ustanove nihče ne skrbi. Odvisno so od dobre volje onih, ki jim odmerjajo samo sredstva za njihovo osnovno dejavnost, da ne govorimo o modernizaciji teh šol in o potrebnih novogradnjah.

4. Hkrati z verifikacijo je določeno, kdo sme poučevati na gimnaziji. Kako je z učnimi kadri na strokovnih šolah? Kljub velikim potrebam na področju strokovnega izobraževanja nimamo v Sloveniji institucije, ki bi vzgajala ustrezne učne moči. Kar pogledamo, kdo vse poučuje zlasti na poklicnih šolah, da sploh ne govorimo o ustreznih pedagoški izobrazbi! Kakšen družbeni problem je naredimo, če na gimnaziji manjka samo en profesor.

5. Za splošnoizobraževalne šole je dobro organizirana pedagoško-svetovalna služba. Strokovne šole so prepuščene same sebi, ali pa so le na splošno pregledane. Svetovanja za pouk strokovnih predmetov skoraj ni. Tako delajo

posamezniki ali učiteljski kolektivi po svoji najboljši volji, kakor pač vedo in znajo. Večjo skrb je pokazal za eksperimentalne poklicne šole le Zavod za strokovno izobraževanje SRS.

6. Mladino, ki se uči v strokovnih šolah, zapostavljamo tudi s samo organizacijo pouka in šolskim koledarjem. Zakaj delamo razliko med učenci šol druge stopnje že pri samih pouka prostih dnevih — počitnicah. Zlasti je prizadeto mladina, ki se uči za poklice. Ti delajo in se učijo najmanj 42 ur na teden. K temu še moramo prišteti domače naloge in učenje. Tako zahtevamo od njih več kakor od odraslih, ki so v delovnem razmerju in so po delu prosti. Ne smemo pa jih primerjati z njihovimi sovrstniki, ki obiskujejo v tem pogledu družbeno privilegirane šole. Ne redke se čudimo, kako se podcenjuje izično delo, končno pa je to odraz diskriminacije, ki jo dopušča same strokovne šole. Kdo jih bo zaščitil?

7. Vse močnejše se uveljavlja na nekaterih osnovnih šolah praksa, da v zaključnih razredih pri nekaterih predmetih diferencirajo učence na one, ki bodo nadaljevali šolanje na gimnaziji, in one, ki so namenjeni v poklicne šole.

Prvim običajno nudijo dodatno pomoč druge pa pušajo od strani. S tem že tako mlade zaznamujemo in jih opredelimo za družbeno manj vredne. Saj slišimo pogosto podcenjevalno izjavo: »Za vajensko šolo bo že dober.«

Zavod za izdajanje učbenikov, ki je ena največjih založb v državi, bo tako lahko izpolnjeval svoje obveznosti do šol in učencev in učinkovito vršil razpošiljanje milijonskih naklad. Zaradi pomanjkanja prostora so morali doslej plačevati več kot 40 milijonov na leto za skladiščni prostor v prostorih beograjskega sejma. Zato je zavod pred tremi leti poveril projektiranje in gradnjo tega objekta gradbenemu podjetju »Ratko Mitrovič«.

Bosna in Hercegovina: Zimske počitnice — v šoli

(Od našega dopisnika)

Prosvetni delavci v osnovnih, srednjih, strokovnih šolah in v šolah učencev v gospodarstvu na območju sarajevskega okraja, kakor tudi v mestu samem, bodo letošnje zimske počitnice preživeli v šolah. To je namreč ena od novosti v prosveti, ki so jo uvedli glede na množino dela in pomanjkanje časa. Pogovarjali smo se z več direktorji sarajevskih šol in njihovimi pomočniki in zvedeli za program njihovega dela med poletnimi počitnicami. Prosvetni delavci bodo v tem času merili ocenjevanje učencev, izpopolnjevali kabinete in njihove zbirke, medsebojno obiskovali šole, seminarje in predavanja tudi v šolah izven Sarajeva in organizirali seminarje za starše.

Poleg tega pa se bodo sarajevski prosvetni delavci ukvarjali še z marsičem. Program dela so razobesili na oglasne deske v šolah. Tem akcijam so se pridružile tudi sindikalne organizacije šol in občinske prosvetne pedagoške službe ter objubile vsestransko pomoč.

Nekatere šole — Petar Kočić, Ivan Cankar, Slobodan Vuković, Miljenko Cvitičević idr. bodo organizirale seminarje za starše otrok-ponavljalcev, ki so imeli ob polletju slabe ocene iz enega ali več predmetov. Predavanja za starše so organizirali v nižjih in višjih razredih osnovnih šol, medtem ko je to težje v srednjih šolah in šolah učencev v gospodarstvu, katerih starši ne prebivajo v istem kraju.

Družbenopolitične in delovne organizacije so zelo navdušene nad akcijami prosvetnih delavcev tega mesta, ki bodo žrtvovali svoje počitnice za izboljšanje dela v šoli in tako pripomogli k učinkovitejšemu izvajanju učnega procesa v drugem polletju letošnjega šolskega leta.

Tudi direktorji šol soglašajo s temi akcijami, katerih pobudniki so tako skupine kot posamezniki, ki žele doseči še boljše rezultate na področju vzgojno-izobraževalnega dela.

Predvidevajo, da bodo nekatere šole organizirale v tem času tudi medsebojna tekmovanja. Redni puk v sarajevskih osnovnih in srednjih šolah se bo začel 1. februarja, izjeme bodo samo nekatere strokovne šole, kjer bodo začeli s poukom 5. februarja.

Božo Blažić

Iz vsega navedenega je razvidno, kje leže vzroki za tako stanje. Zato ni čudno, da se vedno več preprostitih delavcev odloča, da njihovi sinovi ne bodo šli po njihovi poti, temveč naj obiskujejo šolo, ki je družbeno najbolj priznana in cenjena. Na drugi strani pa glede nadaljnjega šolanja posnemajo vidne posebnosti gospodarskega in družbenega življenja, ki imajo največji zaslug, da so z zakoni in predpisi urejene le one vrste šol, za katere so bili sami neposredno zainteresirani. Zakaj bi ne, saj se le ravnajo po pogovoru: »Besede mičejo, vzgledi vlečejo!« Naše glave še niso dovolj prežrčene, v njih so še močno zakoreninjene na naziranja iz preteklega časa, čeprav jim skušamo dati socialistično etiketo. Marx med ostalim, v prej navedeni knjigi, na strani 550 tudi pravi:

»Ni nobenega dvoma, da bo delavski razred, ko si osvoji politično oblast, kar je neizogibno, tudi praktičnemu in teoretičnemu pouku v delavskih šolah pridobil mesto, ki mu pripada.«

Lorenčič

Ali mora res učitelj spreminjati prepričanje?

V »Katedri mariborskih študentov« je ob novem letu tovariš Tone Partljič iz Sladkega vrha objavil zanimivo pismo, ob katerem bi se lahko ustavil vsak učitelj. Na eni strani avtor znova načena vprašanje z razmišljanjem o pedagoški znanosti, na drugi strani pa vprašanje učiteljeve osebnosti sredi družbenega vrenja. »Učil sem se, in verjamem,« pravi avtor, »da je pedagogika družbena znanost, da so vzgojni smotri odvisni od konkretne družbene situacije, da jih družba postavlja in zahteva njihovo realizacijo. Popolnoma se strinjam z Leninovim razmišljanjem vseh tistih buržoaznih pedagogov, ki so propagirale apolitičnost vzgoje, saj so bile v resnici prav tako le navidezno apolitične. Kljub temu pa se mi postavlja to vprašanje. Kaj če družba skoraj za devetdeset ali sto osemdeset stopenj menja svoje vzgojne cilje in nazore? Jih mora potem menjati tudi učitelj? Če hoče biti »konstruktiven«, ž; a kaj, če se upira to njegovemu poštenju in prepričanju? Se nerodno je, če se učitelj trenutno ne strinja s postavljenimi vzgojnimi zahtevami, se jim upira, je zaradi tega v nemilosti, če nekaj časa pa družba sama postavi take zahteve.« Tako postavlja avtor vprašanje o partijnosti pedagogike in učiteljevi osebnosti in pravi, da so se mu taka vprašanja »vsilila v zvezi z masovnim odhajanjem naših ljudi v inozemstvo«.

Najprej torej znova podrčimo in osvožimo, da je pedagogika družbena znanost, je znanost o vzgoji, ki črpa svojo vsebino in svoje cilje iz družbe. Pedagogika torej proučuje, raziskuje vzgojni proces v najširšem smislu kot stalno kategorijo in pojav družbe, ustvarja pedagoško teorijo in nudi obče in preizkušene zakone in pravila pedagoškega dela, ugotavlja in nakazuje pedagoške cilje in vsebino vzgajanja v določenem času; odkriva in utemeljuje vzgojna sredstva, ki jih lahko uporablja in najde pedagoška praksa v konkretnem družbenem življenju ter utemeljuje in odkriva različne vzgojne metode in prijeme, ki so bili uspešni v praksi. To je izredno obsežno področje pedagoške znanosti, ki črpa svojo vsebino iz družbe, toda ne samo iz trenutnih družbenih razmer, temveč se ozira na izkušnje v preteklosti, izvira iz konkretnih družbenih razmer za pedagoško prakso v konkretni družbi, da prispeva čimbolj k realizaciji perspektivne usmerjenosti naše družbe. V tem pa je tudi partijnost naše pedagogike: od tod izvira njena objektivnost in jasna usmeritev.

Ne bi več razpredal o pedagogiki kot znanosti. Ustavil bi se ob vprašanjih, ki naravnost silijo iz omenjenega pisma. Ali je naša družba dejansko menjala svoje vzgojne cilje in nazore? Ali naša perspektivna usmerjenost ni več socializem? Na to moramo odgovoriti, če hočemo razumeti položaj in pomen učitelja danes. V tem odgovoru je tudi odgovor na dokaj boleče postavljeno vprašanje tovariša Partljiča. Odgovor pa je samo eden: naša družba ni menjala svoje perspektivne usmerjenosti in iz tega izvirajo tudi vzgojni smotri, ki jih postavlja naša pedagogika.

Družbeni razvoj ni odvisen samo od posameznikovega prepričanja, od filozofskih norm, temveč od zakonitosti, ki izvirajo iz dela in razvoja proizvodnih sil, ob čemer se porajajo in razvijajo tudi vsi ostali družbeni odnosi. Tega ne smemo spregledati: socializma ne moremo graditi na lepih besedah, na etičnih vrednotah brez materialne podlage. Socializma ne moremo ustvariti z okrožnico ali enostavno reči: bodi socializem! To je vprašanje globokega revolucionarnega procesa, ki se ne zaključuje z zmago

orožja v revoluciji; boj nasproti, starega in vedno krepkejšega novega, teče naprej. Vzgojni smotri izvirajo iz družbe, toda iz bistva družbe, ne pa samo iz posameznih pojavov, zlasti pa ne iz posameznih slabosti, ki se nujno pojavljajo tudi v naši družbi. Nihče ne more idealizirati trenutnih družbenih razmer, niti ekonomskih niti kulturnih, in čuden patron bi bil tisti, ki bi to poskušal, ker ne bi hotel pogledati resnici v oči. Vsako slepomišljenje in idealiziranje se prej ko slej maščuje: to pa velja tudi za pedagoga. Moči pa se tudi tisti, ki bi v naših notranjih krčih, ki jih danes doživljamo, videl ogroženost za naše vzgojno delo, za vzgojne smotre, in skušal dokazovati potrebo po kameleonski praktičnosti vzgojitelja, kot je to bilo nekoč v razredni družbi. Če bi družbenost pedagogike v naših razmerah pojmovali tako ozko, da bi njeno poslanstvo videli samo v povezavi s posameznimi pojavi, da bi morali vzgojne cilje in vsebino spreminjati že ob posameznih anomalijah, ki se v družbi pojavijo, potem ne bi mogli govoriti o pedagogiki kot objektivni znanosti. Tako gledanje bi bilo pozitivistično in bi vodilo v brezperspektivnost, ker bi se omejevalo le na trenutna dejstva. Beg od družbe ali pa kameleonsvo je značilno za buržoazno pedagogiko in tam se pošten pedagog vedno lahko vprašuje, kaj mu je storiti, da bi ohranil svojo osebnost in ideale, da se ne bi prelevil samo v kruhoborca ali pa celo v hlapca krivici. V socialistični družbi, v družbi, ki je jasno usmerjena v socializem, ki se po svojem mehanizmu proizvodnje in upravljanja ter svoji zakonodaji skuša čimbolj približati svojemu cilju in tudi veruje, da bo v prizadevanju po osvoboditvi človeka dokončno uspela, da bo uskladila interese posameznikov in družbe, pa tudi pedagog ne more zatajiti svoje pripadnosti in ga tudi trenutne težave in nasprotja, ki so večja ali manjša, ne morejo zmešati. Družbena pripadnost učitelja v socialistični družbi ne more biti problem: naprednost je njegova odlika. Resnica, logika, poznavanje objektivne stvarnosti in poznavanje družbene perspektivnosti so najboljša orodja za njegovo pedagoško delo. Slab pedagog bi bil tisti, ki bi po vsej sili skušal opravičevati očitne slabosti, ki se vsekakor pojavljajo. Pač pa jih mora kritično oceniti, objektivno, in s tem prispevati k razvoju tiste lastnosti, ki je zaželena pri našem človeku: h kritičnosti. Kolektivnost, demokratičnost, delavoljnost, politična samoiniciativnost in prizadetost, obča človečnost in podobne poteze osebnosti so še vedno naš cilj in naša družbena potreba in vzgojitelj ni potrebno kolebati. Resnica je orodje, ki ga v naši družbi ne bi bilo potrebno nikjer skrivati, toda dolžni smo ostro ločevati resnico od neresnice, ker le tako lahko razvijamo kritičnost.

Zakaj bi vzgojitelj bil v zadregi, če dosledno izvaja vzgojne naloge, ki vodijo k našim vzgojnim ciljem? Vemo, da s poslušom za vzgojo prav učitelj lahko izbira tista ustrezna sredstva, ki vodijo k cilju: to pa so lahko tudi taki pojavi, ki jih ne bi smelo biti! Kdo pravi, da bi se morali klanjati kakšnim »malim bogovom«, če so se pojavili v družbi? Kdo pravi, da bi se morali strinjati s slabim samoupravljanjem, ki ga posamezniki morda celo izkoristijo za zadovoljevanje čisto osebnih interesov, ki povrh niso niti v sozvočju s predpisi. In navsezadnje, kdo pravi, da se strinjamo z množičnim odhajanjem ljudi v tujino? To je tovariša Partljiča najbolj prizadelo in ga vzpodbudilo, da je izrazil predvsem čustveno stran problema in načel vprašanje učitelja in pedagogike danes v kon-

kretni vzgojni praksi. Priznam, da nas je mnogo, ki doživljamo čustveno neugodje ob tem, da naši ljudje vedno bolj odhajajo v tujino, da celo v Nemčiji, ki še danes ni niti prijateljska niti nepristranska do nas, prodajajo svoje delo. Toda življenjska logika je drugačna. Tudi tega ne moremo reševati z administrativnim ukrepom. Ekonomske razmere so še take, da si ne moremo odrezati najbolj izdatnega kosa kruha, čeprav smo večkrat radi podarjali, da je naša dežela po svojih še neizkoriščenih možnostih bogata. To pa še ni dovolj in morda bi bili še bolj krivični, če bi ljudem zabranjevali, da si tudi drugje poiščejo potrošne dobrine iz svojega dela, če jih doma ni mogoče nuditi v taki meri, kot bi si jih želeli. Drugo pa je vprašanje, kako smo v preteklih letih izkoristili vse, kar bi lahko, da bi bili boljši gospodarstvi uspehi. Reforma, v kateri smo, je danes nujnost. O tem, kaj je bilo narobe — veliko je bilo prav! — ne morem tu razpravljati, ker tega ne zmorem, za to so strokovnjaki. »Delavec in strokovnjak nenaodoma nista več enakovredna, enako pomembna za našo družbo?« se o tožno sprašuje avtor pisma. Menim, da je potrebno imeti jasne kriterije za to, če bi tako postavili vprašanje. Nedvomno izvira človeška enakovrednost, enakopravnost iz soci-

z vsemi lepotami, z vsemi slabostmi in z njeno perspektivnostjo. Človek je v njej najdragocenejši. Človek ostane človek, pa naj bo delavec ali intelektualac, toda nobena enakost ne more izvirati iz iluzij, temveč iz dela, iz sposobnosti in objektivnih možnosti. Mladina pa bo dobro znala presoditi, če je to prav, da nekdo, ki bi s svojimi silami lahko pospeševal razvoj družbe in pomagal odpravljati slabosti, beži pred trenutnim stanjem v družbi proč od nje, namesto da bi pomagal tisto, kar ni prav, postaviti na svoje mesto. Prav tako bo znala oceniti, če je prav, da se potem, ko je strofi svoje sile v tujini, taisti vrača »brez pomislekov« v skupnost, ki ga je sicer usposabljal, da uživa njeno zaščito, njene javne dobrine, njeno človečnost, kateri pa v kritičnih trenutkih ni hotel pomagati.

»Ali naj ravnam tako, kot pravi družba, ki te pojave opravičuje, jih omogoča, celo forsira, ali naj ravnam po svoje vesti, po svojem srcu, ki je žalostno ob tem pojavu. Pedagogika je družbena znanost in temu se je treba podrežati. Toda kaj, če bo čez deset let prišla okrožnica, ki bo ta pojav obsojala? Zopet spremeniti prepričanje!« zaključuje odprto pismo tovariš Partljič.

Nobena okrožnica človekovega prepričanja ne more spremeniti; edino novo spoznanje lahko daje

ektivnosti ponekod naleti na nerazumevanje in malomeščansko ozkost. Ni še vse gladko in ne more biti; toda prav vzgojitelj je poklican, da nepristransko z znanjem in poznavanjem razmer in razvoja usmerja mladino v življenje in ji pomaga odkrivati resnico in današnje možnosti, razvijati njene sposobnosti in kritičnost. Pedagogika pa pri tem ostaja znanost, ki proučuje tudi trenutno vzgojno stvarnost, ki spoznava družbene vplive, a tudi cilje in uporablja resnico in vrednote, ne kot enega temeljnih virov in sredstev vzgajanja. Ob dobrem se zgledujemo, ob slabem se pa zgražamo, slabemu se upiramo in hočemo odstraniti; toda razumeti moramo, kaj je dobro, kaj je slabo, kaj je objektivno nujno! Oči mladine pa so vselej uprte v svojega učitelja in to kritično... Prepričanja ni dobro spreminjati, le spoznavati je potrebno stvarnost in družbeno ekonomske zakonitosti stanja in razvoja in ne bežati od resnice, pa čeprav je včasih neprijetna. Tako je me to učitelja danes in v tem je njegovo poslanstvo, česar bi se moral zavedati. Mi potrebujemo razmišljujočega učitelja, razgledanega in sposobnega in to dosti bolj, kot je bila potreba kdajkoli doslej, kajti samo tak bo kos svojim pedagoškim nalogam, samo tak bo lahko nastopal kot resnično svobodna osebnost. In ni

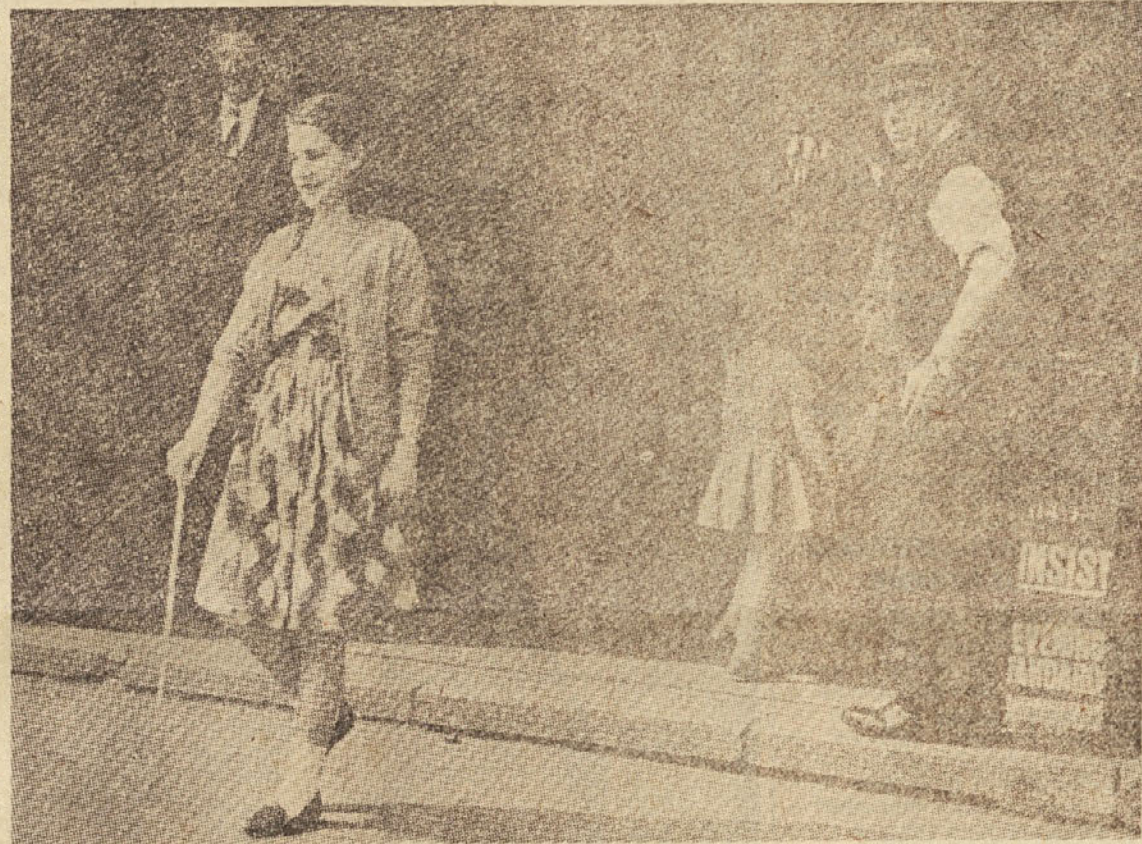
Zveza pedagoških društev Jugoslavije in jugoslovansko združenje psihologov
obveščata, da bo
POSVETOVANJE O IZPRAŠEVANJU IN OCENJEVANJU V SOLI, ki je bilo najavljeno za december 1965, v dneih od 3. do 5. februarja 1966.
Posvetovanje bo v veliki dvorani Filozofske fakultete v Zagrebu. Program posvetovanja ostane tak, kakršen je že bil napovedan. Poleg aktivnih udeležencev s prijavljenimi razpravami in poročili se lahko udeležijo posvetovanja tudi drugi kot opazovalci, ki bodo lahko sodelovali v razpravi, če bodo želeli, tudi brez predhodne prijave. Zaradi boljše organizacije posvetovanja pa je vendar zaželeno, da se posamezni udeleženci razprave po možnosti prijavijo vnaprej.
Prijavljenci lahko dobe dan pred posvetovanjem podrobnejše informacije o prenočišču. Informacije bodo dobili v sprejemni pisarni Filozofske fakultete v Zagrebu, Djure Salaja b. b.
Organizacijski odbor

Pripravlja se študija o elementih za določitev povprečnega stroška šolanja

V zvezi s pripravami za realizacijo novega zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje, ki naj bi — tako pričakujemo — začel veljati v drugi polovici letošnjega koledarskega leta, je zvezni sekretariat za prosveto poveril slovenskemu Zavodu za šolstvo nalogo, da izdela študijo, ki bo vsebovala elemente za določitev povprečnega stroška na enega učenca osnovnih šol in pa šol druge stopnje. Posebna komisija, v kateri so prosvetni delavci, praktiki, pedagoški svetovalci Zavoda za šolstvo SRS, ekonomisti in arhitekti, se že sestaja in pripravlja za to študijo najprej izračun vseh stroškov, ki pridejo pri tej zadevi v poštev — od investicij, amortizacije, režije, kadrov, do funkcionalnosti šol, njihovega materialnega položaja (brezplačni učbeniki, malice, prevoz, celodnevno varstvo, dodatna pomoč itd.). Za ilustracijo teh izračunov bodo prikazani konkretni primeri treh šol: ene v razvitejšem centru, druge na podeželju in tretje v najbolj zaostalem območju.

Slepi otroci

Ljudje so prehitro sentimentalni s slepimi otroki. Vse bi storili zanje, samo kot sebi enake jih nočejo priznati. V tem se ne razlikujejo dosti od tistih deklic, ki sta na plesu odklonili slepa plesalca. To ni bila zavestna krivost, samo zdelo se jima je nekaj čisto nemogočega. Na srečo sta bila slepa dekca pripravljena tudi na takšno reakcijo, ker so ju že v šoli opozorili na to. V Putneyu v Angliji že od 5. leta starosti dalje vzgajajo slepce v čimbolj samostojne člane človeške družbe. Pri 15. letih se morajo gibati že čisto svobodno, se voziti z mestnim prometom in zaprositi tiste, ki vidijo za pomoč, če se ne znajdejo. Spočetka hodi učitelj nekaj korakov za slepim učencem, da mu takoj prikaže na pomoč. Tako 17 teh učencev samih prihaja vsak dan v šolo, ostali pa potujejo skoraj vsak teden domov. Učitelji se zelo trudijo, da bi vzdržali močno vez med slepim otrokom in domom. Staršem priporočajo, da se nauče Braillove pisave in tako korespondirajo s svojim otrokom. Šestletni otroci že obvladajo Braillov pisalni stroj, starejši pa se morajo privaditi tudi normalnemu stroju, da lahko pišejo svojim vidnim prijateljem. Po tej šoli lahko nadaljujejo študij na dvoletni trgovski šoli ali na gimnaziji za slepe. Nekateri gredo potem na univerzo. Mnogi postanejo učitelji za slepce.

Slepa deklica na sprehođu, v ozadju učitelj

alističnih odnosov, ki temeljijo na blaginji skupnosti. Druga pomembnost in enakopravnost pa izvira iz procesa proizvodnje, iz organizacije dela, storilnosti, za katero pa potrebujemo določeno pisanost proizvajalcev glede na njihovo usposobljenost, ki jo terja proizvodni proces. Tu pa ne more biti odnos enak, ko ocenjujemo odtok naših ljudi v tujino. Naša proizvodnja ni odvisna le od števila zaposlenih, temveč zlasti še od delavoljnosti in usposobljenosti zaposlenih v ustrezni organizaciji dela. Kot delovni ljudje naj bi bili vsi enaki, dolžni in pravice izvirajo iz dela, toda ko ugotavljamo, da je delavec brez kvalifikacij veliko, strokovnjakov pa premalo, potem dobimo vprašanje odhajanja v tujino še drugačno barvo. Odpira se novo vprašanje: zakaj odhajajo naši ljudje v tujino? Tu pa so motivi različni in nam ne more biti vseeno. Tako vprašanje je obrnjeno v dve smeri: k sistem, ki odhaja, in k družbi. Ali je prav, da odhajajo v tujino tisti ljudje, ki bi sicer lahko tudi doma lepo živeli? Ali je prav, da pozabljajo, da jim je ta družba pomagala do diplome, da jih je ta družba, ki še ne zmore vsega v materialnem smislu, kar bi želeli, usposobila za delo, ki ga zdaj prodajajo v tujini? Na drugi strani pa spet, zakaj v družbi dostikrat ni mesta za usposobljene ljudi? Cenu dostikrat vse preveč sentimentalnosti in sociale v primerih, ko resnično ni potrebna? To so stvari, ki jih tudi pedagog vidi in živo posega v njegovo prakso; sicer tudi tovariš Partljič ne bi trčil ob svojem razmišljanju v to.

Vzgojitelj bi lahko imel slabo vest, če ne bi resnice o tem povedal mladini, ki jo vzgaja. In ni se potrebno bati Dume, Mary se predstavi in Domovine, kot se boji morda še kak drug učitelj; resnica ne more biti pedagoško škodljiva. Navedene umetnine so izraz svoje dobe, ki pa je vendar bila bistveno drugačna, kot je danes. Ljudje so odhajali s trebuhom za kruhom iz drugačnih razlogov, kot jih danes večina odhaja, zlasti tistih, ki bi tudi tu ne imeli podpovprečnega standarda. Mladini pa je potrebno našo domovino prikazovati takšno, kot je,

blizu resnico. Pedagogika ima z omenjeno okrožnico samo toliko zveze, če se je okrožnica torej pojavila, da jo upošteva kot enega izmed mnogih dokumentov v družbi. Pedagog si ne more in ne sme zagrinjati oči, da ne bi videl, kaj se trenutno dogaja v družbi, in pedagog tudi ne more molčati pred mladino, ki ga radovedno opazuje in posluša in prav od njega pričakuje, da v svojem ravnanju, v svojih mislih in dejanjih realizira velik del tistega, kar skuša doseči z vzgojo. Razmišljujoč učitelj, ki ga v praksi živo potrebujemo, bo spoznal resnico tekočega življenja, bo znal izluščiti dobro od slabega, bo znal uporabljati v vzgoji vse, kar vodi k vzgojnemu ciljem naše družbe, če bo spoznaval resnico globlje, kot jo včasih kaže videz, če bo usmerjen z duha naprej, pa ga trenutni krč, posamezne slabosti ne bodo zmedle in se ne bo slepil z abstraktnimi normami. Pripravljal mladega človeka za svobodno uveljavljanje v družbi, za opravljanje dolžnosti in uveljavljanje pravic, ki izvirajo iz njegovega dela, toda ne samo z besedami, temveč z živo organizacijo dela v šoli, to je temeljna vzgojna naloga vsakega pedagoga, ki izvira iz naše družbene prakse. To pa je istčasno tudi boj za odstranitev napak in slabosti, ki se porajajo v naši družbi, pri čemer bi se zlasti še pedagog moral globoko zavedati, da ničesar ni tako dobrega, kar ne bi moglo biti boljše: to pa velja tudi za našo družbo.

Naj mi tovariš Partljič ne zamere, da sem se ob njegovem pismu tako zamislil. Zamislila sva se oba in to je prav; le odgovora se nekoliko razlikujeta. Menim, da pedagogike ne kaže tako vzporejati kot znanosti: z neko okrožnico, ki bi jo lahko vsebinsko spreminjala. Verjetno tovariš Partljič tudi tako ni mislil, pač pa je dal duška razpoloženju, ki se je ob pojavu nekoliko zapelo. Na drugi strani pa mislim, da so prešli časi, ko bi pedagog moral spreminjati barvo, ki bi moral skrivati svoje prepričanje, če je le-to znanstveno, osnovano na resnici in koristi najširšim ciljem socialistične družbe, pa čeprav morda še vedno zaradi svoje ob-

potrebno biti kameleon! Če bi pa ga v posameznem okolju konkretna stvarnost v to silila, potem ta stvarnost ni prava, potem ta stvarnost izigrava našo ustavo, naše delo in, če je taka, potem je potrebno nanjo pokazati in jo z resnico razbiti, ne s slepomišljenjem, ne z begom in tudi z molkom ne. In prav v vzgoji ne sme biti izigravanja in varljivosti, sicer se lahko podre še tisto, kar je mladina že sprejela kot vrednoto in spoznanje. Prav tako pa moramo mladino usposobiti, da bo znala spoznavati našo družbeno stvarnost tudi preko mej svojega šolskega okoliša in občine, da bo s pogledom, ki naj zajame vso našo skupnost in še to skupnost in svetovni družini človeštva, spoznavala resničnost.

Seveda, odnos je prepleten in odvisen od razvoja splošne družbene blaginje in krepitve notranjih socialističnih odnosov. Gradov v oblakih ne smemo zidati in tega tudi ne smemo naučiti naše mladine!

Rudi Lešnik

GLUHI OTROCI SKUPAJ Z ODRASLIMI

V Novi Zelandiji so zadnja štiri leta opazovali gluhe otroke v razredu skupaj z normalnimi. Imel zraven še oddelke za gluhe. Gluhi učenci so preživeli skoraj polovico učnega časa z ostalimi. Nekateri predmete imajo skupno: telovadbo, risanje, matematiko, prirodopis. Pri predmetih, ki se odvijajo ob delu v klopi, sedijo gluhi otroci med ostalimi, čeprav včasih ne delajo čisto istih nalog.

Pri predmetih, ki zahtevajo individualno delo, kot npr. matematična poglavja, pa so v malem razredu z drugim učiteljem.

Ta kombinacija ima vrsto vzgojnih, družabnih in ekonomskih prednosti. Večina gluhih otrok na ta način lahko živi pri starših. Med normalnimi otroki postanejo gluhi tudi prej zreli, ker opazujejo vedenje svojih vrst-

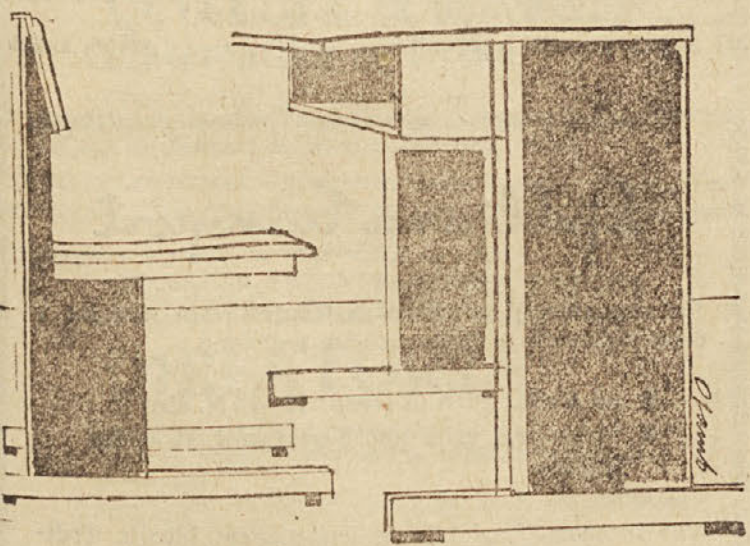
nikov. Manj poskušajo govoriti z znamenji. Tudi učenje jezika je mnogo lažje. Ko gluhi otroci vidijo, kako govorijo in berejo ostali, poskušajo isto tudi oni.

Gluhi otroci v takih okoliščinah lahko sami sebe presodijo; kot ostali lahko tečejo, ali pa še hitreje, morda rešijo celo boljše, matematične naloge lahko prav tako dobro razrešijo.

Tudi samo šolanje je cenejše in starši gluhih otrok so navdušeni.

Poskus je pokazal, da se tudi gluhi otroci dobro počutijo; izjema je bil samo eden, ki je bil precej slaboten, nervozen otrok in je tudi slabo bral z ustnic. Tega so potem poslali v posebno šolo za gluhe.

Seyeda vseh gluhih otrok ni mogoče vključiti v redne šole. Nekateri so tudi duševno zaostali.

Nov načrt šolske klopi v Avstriji: kljub ostrim linijam bo — tako zatrjujejo — takale klop primerna za šolarje, katerim najbolj ustreza robustno pohištvo; stoleve noge nudijo dovolj prostora, da lahko otrokove noge na njih počivajo

OD RAZPRAVLJANJ DO KONKRETNIH REŠITEV

Ob problemu današnje mladine

(Nadaljevanje)

Dom in šola sta tista faktorja, ki dajeta osnovno vzgojo in izobrazbo v času, ko je otrok najbolj plastičen. Menim, da sta v obdobju otroštva in mladenišva dom in šola dolžna s tankim posluhom za vse individualne posebnosti otrok oblikovati njihovo osebnost tako, da se bo mlad človek razvil z vsemi tistimi kvaliteta, ki mu bodo zagotovile normalno sožitje med ljudmi. Formirati človeka pa je težka in odgovorna naloga, ki zahteva od vseh vzgojiteljev veliko mero ljubezni in razumevanja do mladega človeka. Iz pedagoške teorije vemo, da se otroci ne rodijo niti dobri niti slabi, da imajo podedovane lastnosti le majhen vpliv na razvoj mladega človeka. Okolje, v katerem mlad človek raste, je tisto, ki ga oblikuje. Že v najnežnejših letih se začne otrokova vzgoja, njegova rast v pozitivno ali manj pozitivno osebnost. Žal pa mnogi starši vse premalo mislijo na to in se tega resnega problema vse premalo zavedajo. Sicer pa moramo biti pri ocenjevanju vzgojne prizadevnosti in uspešnosti staršev zelo razumevali. Nujno moramo upoštevati, da današnja družina nima več toliko možnosti za vzgajanje, kot je bilo to v času, ko smo mi odrasli. Mislimo, da je to, da je nagla industrializacija in urbanizacija zelo spremenila način življenja družine, ne le v mestih in industrijskih središčih, ampak deloma tudi na podeželju. Mestne žene, ki so zaposlene v proizvodnji in družbenih službah, so večino dneva zdoma in imajo manj časa in možnosti vplivati na vzgojno rast svojih otrok. Pa tudi žene na podeželju so danes mnogo bolj zaposlene izven doma kot včasih. Pred vojno je bilo neprimerno manj mater zaposlenih izven doma, tempo življenja je bil počasnejši, bolj umirjen in je za vzgojo otrok ostalo več časa. Matere so se lahko mnogo več kot danes ukvarjele z vzgojo svojih otrok. Tudi otroke so vključevale v domače delo in ob materi je dobil in utrdil otrok delovne navade, ki današnji mladini v glavnem zelo manjkajo. Tudi očetje so bili več doma, saj se je v družbenem življenju udeleževalo le malo ljudi. Člani družine so bili več skupaj, otroci so rasli ob nenehni obojestranski skrbi svojih staršev. Zaradi počasnejšega ritma življenja je bilo manj nivoze, več časa za družinske razgovore in navezovanje družinskih članov med seboj. Tudi številne kmečke družine so živele drugače kot danes. Vsaka kmečka družina je tvorila majhno delovno skupnost, v katero so morali vsi prispevati po svojih močeh. Vzglede delovnih kmečkih staršev je bil močno in uspešno vzgojno sredstvo. Gotovo se je življenje na podeželju manj spremenilo, v marsičem se je spremenilo v pozitivnem smislu, v marsičem pa je izgubilo svojo patriarhalno vsebino. Neštete družine so se preselile iz podeželja v mesto, v povsem spremenjen, nov način življenja, ki se mu težko privajajo starši in otroci.

Današnji način življenja družin torej prav dobro poznamo vsi, ki se bavimo z vzgojo otrok. Morda pa se le premalo zavedamo, da je tako stanje družin realna družbena stvarnost, kakršno so prinesli novi in drugačni pogoji proizvodnje, družbenega upravljanja in sodobnega življenja nasploh. Ni prav, da preveč težimo in vedno znova ustavljamo, da je bila včasih družinska vzgoja uspešnejša in da je vseh težav pri vzgajanju krivo le to, da ima večina otrok zaposlene matere, da so očetje premalo doma itd. Tako in podobno je v vseh naglo se razvijajočih, naprednih deželah. Industrializacija in velik napredek na vseh področjih (gospodarskem, kulturnem, zdravstvenem in splošno-družbenem) zahteva vedno večje vključevanje žena, ki uspešno delajo prav na vseh naštetih področjih. Družbeno samoupravljanje, velika pridobitev revolucije, zahteva od številnih mož in žena veliko angažiranje in odgovornost. Nesametno bi bilo reševati problem vzgoje otrok z zahtevo, naj čim več mater ostane doma in se posveti samo vzgoji otrok. Nesametno iz dveh razlogov: prvi predstavljajo žene-matere pomembno število naših proizvajalcev in družbenih delavcev, drugi pa ne bi bilo v skladu z našo družbeno priznano enakopravnostjo onemogočiti ženam, da se udeležujejo, kjer želijo, ampak jim udejstvo kot edino dolžnost vzgojo otrok. — Če pogledamo problem družinske vzgoje s te strani, se nam kažejo rešitve čisto drugače. Družinam, staršev in o njihovi vzgojni

uspešnosti, ki jo sposoben učitelj hitro oceni. Naši otroci ne bodo postali boljši in ne bolj delavni, spoštljivi, tenkočutni in pošten, če ne bomo storili vsega, da jim bomo te vrednote vcepili doma in v šoli. Učitelji moramo »vzgajati« vse tiste starše, za katere ugotovimo, da za to nimajo posebnih sposobnosti ali posluha. Ne krivimo za vse slabo v mladini nje same! Mi, odrasli — starši in učitelji smo dolžni iz leto v leto v vseh letih šolanja prispevati k temu, da bo postala vsa naša mladina taka, kakršno želimo. Pedagogi v šoli pa se moramo varovati, da bi bili staršem brezobzirni sodniki in taka avtoriteta, da si le-ti ne bi upali k nam z najbolj intimnimi vprašanji in upanju, da jih bomo razu-

rih generacij mladih ljudi. Skrajnejši današnji mladini ne priznavajo skoraj nikakršnih kvalit, vse vidijo črno, slabo. Tako gledanje in ocenjevanje ni realno in je krivično do mladine same in do vseh tistih staršev, ki so skrbno vzgajali svoje otroke in jih vzgojili v prav dobre ljudi, mlade proizvajalce in upravljalce, mlado inteligenco, prizadevne študente, dijake in vajence. Z nerisničnim in pretiranim obsojanjem mladine končno slabo vrednotimo našo celotno družbeno stvarnost in vse faktorje, ki tako ali drugače, posredno ali neposredno, vzgajajo mlado generacijo. Gotovo nismo storili vsega, gotovo smo opustili marsikaj ali marsikaj dovolili, dopustili, kar je privedlo do tega, da moramo del

njihovo poslanstvo je bilo vsekar zelo veliko. Usposabljalne so mlade, da bodo postali dobri zakonci in dobri vzgojitelji nove generacije, istočasno pa smo s takimi predavanji mlade ljudi pametno zaposlili.

MLADINI RAZVEDRILLO IN VEČ ŠPORTA!

Nasploh mislim, da ima naša mladina malo možnosti za primerno zabavo in koriščenje prostega časa. In nad tem se istočasno tudi najbolj zgražamo in osojamo mladino, češ da preveč po lokalih. Če pa smo bolj kritični, pa moramo priznati, da smo vlagali ob nagli stanovanjski gradnji vse premalo sredstev za gradnjo primernih prostorov, kjer bi se lahko mladi ljudje zbirali in zabavali ter koristno izrabili svoj prosti čas. Vsaka občina bi morala imeti mladinski dom, urejen tako, da bi bil za mladino vabljen in prijeten prostor, kjer bi se mladi srečevali s svojimi vrstniki in z njimi kulturno, veselo in sproščeno preživeli svoj prosti čas. Koliko takih domov ima mladina v Sloveniji? V Ljubljani je bilo mnogo govora in zahtev po takim mladinskem domu, a ne vem, če ga katere občina že ima. Uredili smo sicer tu in tam nekaj klubov, v glavnem v neprimernih prostorih, brez primerne organizacije in pa vodstva. Mladina se mora zabavati, mora plesati, mora zdravje izkoristiti svoj prosti čas. Menim, da bi vse srednje šole morale prirejati stalne tedenske ali štiri-najstredne plesne za svoje dijake, seveda ob prisotnosti vsaj nekaterih profesorjev. Kaj dosežemo, če zaradi izgedov ob plesih priredimo ukinkemo? Mladino vržemo na cesto, v gostilne, prepustimo jo najrazličnejšim vplivom. Ali res ne znamo ugnati tistih nekaj nespodobnih in neukrotljivih posameznikov, ampak moramo zaradi njih kaznovati stotine ostalih urejenih, zdravo veselih in spročenih ljudi? Ne mislimo, da je dovolj, če imamo plesne in zabave v dveh, treh elitnih dvoranah! Koliko naših mladincev pa ima denar, da gre na zabavo v take lokale? In ali jih s tem ne navajamo, da izsiljujejo staršem vedno več denarja? In v vseh teh lokalih se kadi in piše. Ali ne bi vsaj za mladino do 18. leta pripravili primernejše zabave? V druge lokale naj hodijo, ko bodo starejši in bodo sami zaslužili denar in ob tem čutili, koliko denarja se lahko troši za zabavo. Koliko zgražanja je bilo v Ljubljani zaradi nekulturnega brucovanja arhitektov, zaradi škode, ki jo je povzročila skupina podivjanih, neodgovornih ljudi, ki so imeli komaj dobrih 19 let! Sprašujemo se, ali brucovanja ali podobne prireditve ne bi mogle biti v nekoliko skromnejšem obsegu, pa zato bolj kulturnem vzdusju. Istočasno razpravljamo o tem, da ima študentska mladina premalo sredstev za študentsko življenje! In končno se sprašujemo, ali na brucovanja ne prihajajo profesorji in predstavniki študentskih organizacij?

Zelo smo nezadovoljni in nenehno pravimo, da mladina nima dovolj smisla za rekreativne športe, ampak v glavnem malikuje visoke športne dosežke. Ali je to čudno? Koliko telovadnic in koliko vaditeljev pa imamo na voljo, da bi lahko vključili k telovadbi že predšolsko mladino in potem nadaljevali skozi vsa leta šolanja? Ali družba ne izdaja neprimerno več sredstev za vrhunjske športne dosežke in nekatere izbrane športne panoge kot za rekreativne športe? Zgradili smo kar precej športnih igrišč in za

to izdali velika sredstva. Kako pa so ta igrišča izkoriščena, komu so namenjena? Menim, da bi morala športna društva, planinska društva, društva ljudske tehnike, razna kulturna društva in vsa druga, ki množično vključujejo mladino, dobiti več družbenih sredstev in kadrov, da bi lahko uspešno razvijala svojo dejavnost. Ob tem pozivam predvsem občinske skupščine in republiško skupščino, ki delijo družbena sredstva, da več mislijo na to! Le če bomo dali mladini možnost, da se bo lahko zdravo življala, bomo preprečili brezciljno postavljanje in pohajkovanje, povezovalje v razne združbe, ki pogosto ne vodijo v dobro. Ali nas ne stanejo več vzgajališča oz. prevzajališča za mladino, ki je zašla na kriva pota? O tem, v kako neprimernih pogojih so taki domovi zadnje čase, vedno več beremo in zvemo od tu in tam. Bilo bi več kot potrebno, da zgradimo nekaj dobro urejenih internatov, ki ne bodo prevzajališča, ampak bomo vanje lahko nastanili mladino, ki nima primerne doma. Ko sprejemamo zakon o otroškem dodatku, ki kazalo, da bi mislili tudi na to. Le tisti, ki delamo za mladino, vemo, da ni tako majhno število mladine, ki ima povsem neurejene družinske razmere, kjer gre najpogosteje za alkoholizem, nerazumevanje med roditeljsko, slabo skrb in vzgojno nesposobnost staršev. Mladina, ki nam ostaja v takih domovih, je zelo ogrožena in lahko pričakujemo, da bo zasedla izpraznjena mesta v zavodih za mladinske prestopnike. Ali ne bi bilo bolje, da te mlade ljudi pravočasno vzamemo iz takega okolja in nastanimo nekje, kjer bodo zrasi brez duševnih pretesov, ki spremljajo vsako iztirjanje mladega človeka? Že celodnevno bivanje v šoli bi bilo za mnoge otroke prava rešitev iz neprimernega domačega okolja. Vendar se je tudi pri organizaciji takega varstva zaradi skromnih družbenih sredstev občin skoraj ustavilo.

Naj končam! Problemov je še in še! Vsi jih poznamo in čutimo iz dneva v dan. Potrebno pa je, da se jih skupno lotimo in v skladu z možnostmi tudi rešujemo. Povsod ne gre predvsem za denarna sredstva ali vsaj ne taka, da jih ne bi zmogli, marsikje gre bolj za to, da zaznamo, da so problemi resni in ne morejo nič več čakati ob strani. Premišljeno se moramo odrekat gradnjo luksuznih trgovskih hiš in javnih zgradb v korist reševanja problemov, ki sem jih skušala prikazati. Kaj je bolj važno kot zdrava rast mladine, njena vzgoja, njeno usposabljanje za doboče naloge? Nimamo pravice zgražati se nad mladino, se jeziti in obupavati nad njo. Nenehno jo vzgajamo vsi, ki z njo živimo: s svojim osebnim zgledom, moralnimi lastnostmi, družbenim angažiranjem, za najbolj potrebne in pomembne stvari. Iz naših pozitivnih dejanj in ravnanj se bo lahko učila mladina dobrega. Prepogosta družbeno nedopustna prisvajanja družbenih dobrin, prelagodno, premalo vestno delo in premajhna odgovornost nas starejših pači moralne norme, ki bi jih morala mladina pridobiti v času svojega razvoja. Zato uskladimo svoje govorjenje o skrbi za mlade z aktivnejšim reševanjem in izboljševanjem stvari, od katerih bi morale biti nekatere že zdavnaj rešene. Gotovo bodo še potrebna posvetovanja in dogovori v tej smeri, vendar naj ne ostajajo le dogovori brez konkretnih rešitev! Morda res ni slaba misel: KAKRŠNA DRUŽBA, TAKŠNA MLADINA.

Majda Lenič

Kaj si imata povedati? Nemara je že vse izrečeno...

meli in jim znali svetovati. Čem prej moramo najti pot do vseh staršev, tudi do tistih, ki le redko ali celo nikoli ne najdejo poti do šole, do učiteljev svojega otroka. Vse več bo iztirjenih otrok, če ne bomo skupno — dom in šola — odpravljali vseh tistih napak v vedenju in ravnanju otrok, ki se iz leta v leto razširjajo in končno spremenijo mladega človeka v asocialno in antisocialno bitje. Pomagati je treba predvsem tistim družinam, kjer opažamo, da ni dovolj razumevanja ali sposobnosti za vzgojo. V zvezi z vzgojno rastjo naše mladine skoraj ni mogoče govoriti ločeno o domu in šoli, o starših in poklicnih vzgojiteljih na vseh stopnjah šolanja mladine. Če to delo ni povezano in enovito, tudi ni uspešno ali pa je vsaj premalo uspešno.

In končno spregovorimo še nekaj o tretjem faktorju vzgoje, ki je precej manj določen od prvih dveh, pa zato enako prisoten in vpliven v rasti mlade generacije. Okolje, v katerem mladi ljudje rastejo, predstavljajo ljudje, pojavi, način življenja, skratka družbena stvarnost, v kateri se mladina giblje in dobiva o njej prve zaznave. Ker je vpliv okolja izredno močan vzgojni faktor, a mnogo manj konkreten, bi spregovorila o nekaterih stvareh, za katere menim, da so s stališča obravnave, ki jo načenjam oz. nadaljujem, pomembna in se nanašajo na vprašanje, zakaj v marsičem ne moremo biti zadovoljni z rastjo dela naše mladine in kaj je treba ukreniti, da bo čim manj pojavov iztirjanja mladoletnikov.

DANAŠNJA MLADINA NI SLABŠA, KOT JE BILA MLADINA NEKOČ

Predvsem menim, da je treba v vsej naši javnosti spremeniti ocenjevanje naše mladine. Dobren del naših državljanov ima ustaljeno mnenje, da je naša mladina slaba, slabša od prejš-

naše mladine grajati in biti prizadeti in zaskrbljeni nad pojavi neprereditih prestopkov in ravnanj, ki ni prav nič v skladu z našo socialistično oceno mladega človeka oz. človeka sploh. Vendar bodimo pošten! Priznajmo si: Ne mladina, mi vsi starejši smo krivi, da je tako! Mnogo je res objektivnih razlogov, ki niso posebnost le pri nas, ampak jih srečujemo tudi v zapadnih in avzvodnih deželah z visokim življenjskim standardom. S tem nočem niti malo manjšati odgovornosti vseh nas, ki družbeno stvarnost predstavljamo in ustvarjamo. In prav bo, če bomo vsi, ki zares želimo, da odpravimo sedanje pomanjkljivosti, pomagali mladini, ki je že krenila na stranpota, in obvarovali vse druge, da ne bi sledili slabim vzgledom.

O pomembnosti vzgoje vsa leta mnogo govorimo in pišemo, prirejamo razna posvetovanja in seminarje. Mnoge družbene in politične organizacije postavljajo od časa do časa na dnevni red problematiko mladine. Mislim pa, da je storerjenja vse premalo, da je premalo konkretnih akcij, ki bi postopno reševale in rešile problem za problemom. Navadno govorimo tako nasplošno o mladini in naši odgovornosti zanje, premalo pa smo ustvarili pogojev, da bi se ta mladina res lahko razvijala tako, kot želimo in govorimo. Zdi se mi, da smo opustili celo vrsto dejavnosti, ki posredno ali neposredno služijo vzgoji mladine, njeni zdravi rasti. Delavske univerze in društva prijateljev mladine so nekaj let intenzivno prirejala šole za starše, šole za mlade zakonce, šole za mladino, kjer so dobili starši mnogo napotkov za vzgajanje, mladi pa mnogo koristnih pojasnili o pojmovanju zakonske skupnosti, izbiri zakonskega tovariša, življenju v zakonu in odgovornosti do otrok, ki se bodo v takih zakonih rodili. Zadnjih nekaj let pa je slišati čedalje manj o takem delu za mladino in z mladino. Kot da so take oblike že preživele, da niso več potrebne. Kolikor vem, so bile take šole dobro obiskane in

Ljubljana Transport

Pri organizaciji smučarskih tečajev vam nudimo v času polletnih počitnic cenene penzione

- na Veliki Planini (cena: 12–15 N. din) in
- Španovem vrhu nad Jesenicami, 16 N. din dnevno.

Vse informacije dobite v Turističnem biroju, Trdinova 3, tel. 310-933, v Kamniku in na Jesenicah. Za vaš cenjeni obisk se priporočamo!

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE HEROJA FRANCA BUKOVCA
MEDVODE-PRESKA
razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje:

1. Profesor ali predmetni učitelj z 8-letno prakso ali učitelj z 10-letno prakso.
 2. Kandidat mora imeti izkušnje v organizacijskem in pedagoškem vodenju šole.
- Ponudbe z življenjepisom in podatke o izpolnjevanju pogojev pošljite do 14. februarja 1966 razpisni komisiji osnovne šole heroja Franca Bukovca Medvode-Preska.

Razpisna komisija

R A Z P I S

Razpisna komisija pri delovni skupnosti
OSNOVNE ŠOLE V HAJDINI
razpisuje prosto delovno mesto

RAVNATELJA ŠOLE

POGOJI: učitelj osnovne šole, predmetni učitelj ali profesor z najmanj 10-letno prakso v učiteljski službi. Prijave pošljite do 1. aprila 1966 razpisni komisiji pri delovni skupnosti osnovne šole v Hajdini.

Razpisna komisija

Razpisna komisija pri

OSNOVNI ŠOLI BRATOV POLANČIČEV
v MARIBORU

razpisuje v skladu s členom 112 temeljnega zakona o volitvah in statutom šole prosto delovno mesto

RAVNATELJA ŠOLE

POGOJI:

- višja ali visoka šolska izobrazba;
- 15 let prakse v prosvetni službi.

Kandidati naj vložijo prošnjo pri razpisni komisiji osnovne šole bratov Polančičev — Maribor, Kerkova ul. 1. Priložijo naj dokument o izobrazbi in dosednji zaposlitvi. Prošnje sprejema komisija do 31. januarja 1966. Nastop službe 1. julija 1966.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja

OSNOVNE ŠOLE POLJČANE

razpisuje po 78. členu in drugem odstavku 112. člena temeljnega zakona o volitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja v delovnih organizacijah ter statuta šole delovno mesto

RAVNATELJA

Pogoji za sprejem so naslednji:

1. da je kandidat moralno in politično neoporečen;
2. da ima
 - visokošolsko izobrazbo pedagoške smeri in 5 let prosvetno-pedagoške prakse;
 - višjo šolsko izobrazbo pedagoške smeri in 8 let prosvetno-pedagoške prakse;
 - učiteljske in 10 let prosvetno-pedagoške prakse.

Prošnje s kratkim življenjepisom, dokazila o strokovnosti ter potrdilo o nekaznovanju naj pošljejo kandidati razpisni komisiji v zaprti ovojnici z oznako »za razpisno komisijo«. Rok za sprejemanje prošnje je mesec dni od dneva objave. Nastop službe 1. julija 1966.

Razpisna komisija pri

OSNOVNI ŠOLI HEROJA TINETA ROZANCA
PIRNIČE

razpisuje delovno mesto

UPRAVITELJA

POGOJI:

1. predmetni učitelj, 8 let prakse v šoli z opravljenim strokovnim izpitom;
2. učitelj, 10 let prakse v šoli z opravljenim strokovnim izpitom.

Ponudbe s kratkim življenjepisom, dokazili o strokovnosti in delu v drugih organizacijah sprejema komisija na gornji naslov najkasneje 15 dni po objavi. Stanovanja ni.

SVET OSNOVNE ŠOLE

LUCIJANA BRATKOVIČA-BRATUŠA
RENČE

razpisuje delovno mesto

UČITELJA za poučevanje
matematike in fizike

POGOJI: višja ali visoka izobrazba. Zagotovljeno je novo, dvosobno in udobno stanovanje. Prijave sprejemamo do zasedbe delovnega mesta.

Razpisna komisija za imenovanje direktorja

OTROŠKEGA VRTCA SLOVENSKA BISTRICA

razpisuje po 57. čl. statuta zavoda delovno mesto

DIREKTORJA

Pogoji za sprejem so naslednji:

1. da je kandidat moralno in politično neoporečen;
2. da ima
 - višjo strokovno izobrazbo in 5 let pedagoške prakse
 - srednjo vzgojiteljsko šolo in 8 let prakse.

Ponudbe z življenjepisom, dokazili o strokovnosti ter potrdilo o nekaznovanju pošljite razpisni komisiji otroškega vrtca Slov. Bistrica najkasneje 15 dni po objavi razpisa. Nastop službe po dogovoru.

Razpisna komisija za razpis delovnega mesta ravnatelja na

OSNOVNI ŠOLI BOJANA ILIČA
MARIBOR, Mladinska ul. 13

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

Pogoj: profesor ali predmetni učitelj z 10-letno prakso na šolah I. ali II. stopnje

Kandidati naj priložijo prošnji dokumente o izobrazbi in o dosedanjem službovanju. Prijave sprejema razpisna komisija osnovne šole Bojana Ilča do 31. januarja 1966. Nastop službe 1. julija 1966.

Razpisna komisija pri

OSNOVNI ŠOLI MALECNIK

razpisuje po čl. 122 temeljnega zakona o volitvah delavskih svetov in statuta šole delovno mesto

RAVNATELJA

Razpisni pogoji:

1. profesor, predmetni učitelj ali učitelj z 10 leti prosvetne službe;
2. družbeni delavec in dober organizator.

Na razpolago je enosobno družinsko stanovanje v učiteljskem bloku.

Nastop službe 1. septembra 1966.

Kandidati naj vložijo prijave z dokazili do 20. februarja 1966 na naslov: Razpisna komisija pri osnovni šoli Malečnik, p. Maribor 2.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE PERNICA

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

Pogoji so:

- srednja ali višja izobrazba z najmanj 5 let prakse v vzgojnem izobraževalnem delu.

Prošnje dostavite do 31. januarja 1966. K prošnji priložite dokazila o dosednji zaposlitvi in delovanju.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja na

OSNOVNI ŠOLI VELIKA POLANA

razpisuje v skladu z zakonskimi določili in statutom šole delovno mesto

RAVNATELJA

Pogoji:

1. višja izobrazba, 5 let uspešne pedagoške prakse in strokovni izpit, ali
- srednja izobrazba in 10 let uspešne pedagoške prakse;

Življenjepis in z dokazili opremljene ponudbe predložite razpisni komisiji šole v 15 dneh po objavi razpisa. Nastop službe z novim šolskim letom.

OSNOVNA ŠOLA
SEČOVLJE PRI PORTOROŽU

Iščemo

— honorarnega učitelja za
pouk matematike (fizike),
angleščine

v višjih razredih osnovne šole v šolskem letu 1966/67 in 1967/68. Pravice in dolžnosti ter čas zaposlitve po dogovoru. Nastop dela 1. 9. 1966. Imamo samsko stanovanje v bloku, plačamo tudi prevozne stroške. Osební dohodek po dogovoru. Uprava šole

Upravni odbor

OSNOVNE ŠOLE
BRDO SENTVID,
p. Lukovica,
občina Domžale

razpisuje prosto delovno mesto

— UČITELJA ZA RAZREDNI
POUK

Delovno mesto je na centralni osnovni šoli na Brdu. Na razpolago je samsko stanovanje. Nastop službe 4. II. 1966.

JUGOSLOVANSKI ZAVOD
ZA TELESNO KULTURO

R A Z P I S U J E

N A T E Č A J

za postavitev poskusnega umetne gradbenih del in vodovodnih, kanalizacijskih in električnih instalacij.

6. Da najkasneje do maja 1966 zaključijo z deli in pripravi vse, kar je potrebno, za montažo naprav.

7. Da zagotovijo, da bo vzorno — po navodilih zavoda — pazila in vzdrževala naprave.

8. Da plača prevozne stroške za prevoz strojnih naprav.

9. Da omogoči Jugoslovanskemu zavodu za telesno kulturo proučevanje drsanja v okviru pouka telesne vzgoje.

10. Da zagotovijo ali usposobi učitelja za drsanje.

11. Tehnično dokumentacijo in podrobnejša pojasnila lahko dobite pri Jugoslovanskem zavodu za telesno kulturo v oddelku za športne gradnje.

Zavod se obvezuje:

1. Da bo najboljšemu ponudniku odstopil in montiral celotno napravo umetnega drsališča.

2. Da uvede v delo in usposobi delavce, ki bo vodil naprave.

3. Da izdela učni program in metodiko učenja za drsanje.

Rok prijave za sodelovanje v natečaju je 15 dni od dne njegove objave.

Prijave pošljite na Jugoslovanski zavod za telesno kulturo, Beograd, ul. Kneza Višeslava 42 — Košutnjak.

ZENIT 66

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

V prvem letu izhajanja si je zbirka ZENIT pridobila veliko prijateljev.

- SODOBNA DOMAČA IN TUJA LITERATURA
- ODLIČEN IZBOR
- LEPA OPREMA
- NIZKA CENA
- REDNO IZHAJANJE VSAKEGA 15. V MESECU

To so razlogi, ki bodo tudi vas prepričali, da boste v letu 1966 postali redni bralec SODOBNE ŽEPNE KNJIGE ZENIT. V letu 1966 se bo zbirka nadaljevala z naslednjimi deli:

Betty Smith:

DREVO RASTE V BROOKLYNU

Knjiga je prejela Pulitzerjevo nagrado in je prevedena že več kot 30 tujih jezikov.

La Fayette:

KNEGINJA CLEVSKA

Danes najbolj cenjeni roman francoske literature 17. stoletja.

Miodrag Bulatović:

VOLK IN ZVON

Povest strasti, groze, smrti, ljubezni v divjem skalnatem okolju črnogorskih planin.

Beno Zupančič:

MEGLICA

Mozaična zgodba enega samega ljubljanskega dne leta 1962.

Ana Langfus:

PEŠČENO BREME

Avtobiografsko delo, za katero je mlada avtorica — poljska Židinja prejela Goncourvo nagrado za najboljši roman leta 1962.

Henry James:

DEDINJA

Zgodba znamenitega pisatelja o bogati dedinji Catherine je služila kot predloga za odlično filmsko delo, ki smo ga gledali tudi pri nas.

Claude Aveljine:

ŽIVALSKI PARADIŽ

Šest zgodb o slavnih živalih, zanimivi podatki iz mitologije v najboljšem slogu francoskega humora.

Fritz Roth:

BEG BREZ KONCA IN KRAJA

Eden zadnjih pisateljev avstrijske monarhije pripoveduje v klasičnem, čistem slogu zgodbo podporočnika iz prve svetovne vojne, ki se sredi razpadanja nekoč navidez neomajnih državnih institucij ne znajde in običi v brezračnem prostoru.

Alve Redol:

MOŽ S SEDMIMI IMENI

Delo sodobnega portugalskega pisatelja, ki nenavadno pretresljivo in prepričljivo opisuje grozovitosti, ki so jih zganjali francoski vojaki v imenu Francije v tujski legiji.

Jerome Salinger:

LOVEC V RŽI

Lovec v rži sodi danes že med moderna klasična dela, ker je po mišljenju vse svetovne kritike to najboljšo delo sodobne literature, ki opisuje duševnost in probleme mladoletnika.

Ivan Cankar:

GOSPA JUDIT

Znana Cankarjeva zgodba o življenju, naravi in ljubezni lepe gospe Judit.

Norman Mailer:

AMERIŠKI SEN

Povest o usodi mladega ameriškega senatorja in njegovi karieri, sezidani bolj na zvezdah in drznosti kot na realnih osnovah.

● Posebnost 2. letnika: IZREDNA KNJIGA ZBIRKE!

Rolf Hochut:

NAMESTNIK

V obširnem epu nastopajo v dialogih poleg papeža Pija XII. še druge aventične osebe iz druge svetovne vojne. Igro, ki oživlja strahote epizode vojne in papeževo stališče do iztrebljanja Židov, so uprizarjali takoj po izidu po vseh svetovnih odrih. Vzbudila je ogoren protest katoličanov, v Italiji pa je prepovedana.

Cena zbirke za naročnike bo 60 N. din. V prodaji bodo cene knjigam oblikovane po obsegu. Zato ne odlašajte! Izpolnite priloženo naročilnico! Pošljite jo na naslov:

MLADINSKA KNJIGA

LJUBLJANA, Titova 3

N A R O Č I L N I C A

Priimek in ime

Naslov

Naročam 2. letnik zbirke Zenit.
Vsoto 60 N. din (6000 starih din) bom plačal v 4 obrokih
à 15 N. din (1500 starih din), takoj po prejemu računa.

Datum

Podpis

Premiera v Mladinskem gledališču

J. Anouilh: »Ples tatov«

Uvrstitev Anouilhovega »Plesa tatov«, enega od zgodnjih del tako imenovanih »rožnatih iger« tega avtorja, v repertoar Mladinskega gledališča, ne pomeni le prijetne pozitivne programa, temveč tudi pravično namensko porazdelitev. Če je bil Fauquev »Ambrosio« — uvertura v letošnjo sezono tega gledališča — namenjen resnično najmlajšim, na to delo, duhovita in igriva komedija-balet, tem bolj navdušilo odrasčajočo in tudi odraslo publiko.

V Anouilhi komediji je kljub lahkotnosti in igrivosti, duhovitim dialogom, komičnim in večših že kar grotesknim situacijam dovolj prostora tudi za resno razmišljanje: o človekovi osamljenosti in sreči, ki po besedah Lady Hurfove ni denar, moč in (kratkotrajna) ljubezen. Sreča je ljubezen, kakršna se splete med Julijo in enim izmed tatov, ki zmaguje nad vsem in pozablja na vse: privzgojeno in pridobljeno bogastvo in poreklo.

To zahtevno komedijo je upri zori ansambl Mladinskega gle-

dališča tako, kot smo vajeni: z vsem entuziazmom, prizadevno in ubrano. Občudovali smo »svetovljana: očarljivo Lady Hurf (Majolko Skuljetovo) in Lorda Edgarda (Mira Vebra), plastično in komedijsko imenitno trojico tatov (Branka Ivanca, Sandija Pavlina in Jožeta Mraza), Aljo Tkačeva in njeno sijajno kreacijo Julije in Minco Jerajevo v interpretaciji zagonetne Eve. V komediji so sodelovali še: Božo Vovk, Dare Valič, Radko Polič, Niko Goršič in slušatelj Akademije za gledališče, radio in televizijo.

Režiral je Mirko Mahnič, ki je poudaril v tekstu poleg osnovnih elementov (duhovitih dialogov in komičnih situacij) tudi nekoliko ne preveč posrečenega burkaštva. Uspelo sceno je pripravil Viktor Molka, elegantne kostume Mija Jarčeva, za sceno glasbo pa je poskrbel Marjan Vodopivec.

M. K.

Mladinska knjiga nas je spet prijetno presenetila. Mlada Breda, Laž in njen ženin, Gospod in hruška, Butalci ter Mehurčki, so posneti na plošče. Mladinska knjiga je Andersenovim pravljicam priključila pravljice domačega avtorja. Težko je reči besedo o izboru. Mislim, da je prav, če je na ploščah našel mesto prav Milčinski, malce šegavo rečeno, pomnožen. Pravljice bere namreč Ježek. (Zupančičeve pesmi recitira Duša Počkajeva, glasbena spremljava: Marjan Kozina.)

Gotovo da je koristno in prijetno, da lahko vsak, ki se zanima za lepoto slovenske besede, pomnoži svojo zbirko plošč z naštetim izborom pravljic. Posebej velja to za šole, kjer postaja potreba po AV sredstvih vedno večja. Kakšno korist si od plošč lahko obetamo pri pouku slovenskega jezika?

Čeprav prinaša pouku vsaka še tako majhna sprememba in pozitivne nekatere uspeha, je treba uspeh načrtno zagotoviti. Zato si ne moremo privoščiti, da bi to ali ono ploščo samo poslušali, kvečjemu še obnovili zgodbo — in ura

je srečno mimo. Mislim na poslušanje zaradi poslušanja. Ure naj učenci ne pojmuje površno, češ da jim ob plošči prizanašamo z branjem. Nobena plošča pouku slovenskega jezika ne sme ničesar vzeti. Morala bi ga obogatiti. Plošča naj pripomore k estetskemu doživljanju. Upam, da je imela tudi Mladinska knjiga ta namen, ko se je odločila za zbirko pravljic na ploščah. Ob poslušanju doživljajo učenci zvočno podobo besede, umetniško izvedeno recitacijo, ob kateri doživi svojstven estetski užitek, ki so zanj tolikokrat prikrasani, kadar neko zgodbo berejo sami. Čeprav jih plemeniti vsebina in ideja, jim »epota same besede ostane največkrat nedoživeta. Vsak učitelj slovenskega jezika bere leposlovno berila najprej sam (ni to vedno potrebno v višjem razredu), za njim učenci, ki znajo brati doživeto, šele potem se zvrste siromaki, nad katerimi je učitelj že zdavnaj napravil križ, da se bodo brati sploh kdaj naučili. Pravilno branje je stvar vaje. Doživeto branje je umetniška sposobnost in vsakdo je niti nima. Zato

lahko toliko bolj pozdravimo prizadevanje Mladinske knjige, ki ga je pokazala z izdajanjem plošč. Dokler nismo imeli skoraj ničesar, smo bili lačni dobrih literarnih čitank (O, hrepenenje je ostalo!), zdaj pa postajamo žejni. Kdaj naj slavist lahko segel po ploščah, tako kot lahko seže v dobro založeno knjižnico po knjigi, ki jo potrebuje! Ali se bo še dolgo sam mučil z »umetniškimi« branjem? Ali je njegovo branje res tako zanesljiv vzor, da prebujajo v učencih posebne čustvene vzgibe? Stvar ni tako preprosta. Marsičemu smo kos, marsikaj pa nam tudi manjka. Dostikrat ostaja lepota površno doživeta, ker je nismo sposobni utelesiti. Izbor plošč z recitacijami priznanih umetnikov bi nam veliko pomagal. Pomislimo na Prešerna, Jenka, Zupančiča, Kosovela, Cankarja, pomislimo na pesmi, proza in dramska dela, ki bi na ploščah zaživela svoje neokrnjeno življenje.

Ne zdi se mi odveč ponovno poudariti, da je koristna uporaba plošč odvisna od premišljene metode dela in da nam plošča sama ne more nadomestiti tega, kar moramo pri vsaki učni uri doseči z lastno ustvarjalnostjo. Saj velja isto prav za vsa AV sredstva.

Pred leti je »Proizvodnja Jugoton Zagreb« izdajala plošče z naslovom Panorama jugosloven-

ske poezije. Izbor slovenskih avtorjev sta opravila Kajetan Kovič in Ciril Zlobec, uvodno besedo je preskrbel Janko Kos. Pesmi recitirajo avtorji sami. Ni mi znano, če podjetje Jugoton še izdaja te plošče. Upam pa, da bo svoje delo nadaljevala Mladinska knjiga in da Butalci — kakor so modri — niso rekli zadnje besede.

Berta Golob

Nove knjige

A. G. Miller — »Možganska klinika«. Knjižgotržen izkušnje povedo, da že nekaj let z zanimanjem segajo bralci na Slovenskem po leposlovnih knjigah posebne zvrsti: po leposlovnih delih, ki obravnavajo neko poljudnoznanstveno tematiko, zlasti s področja medicine. Tudi prevod Borisa Verbiča iz nemškega podaja tovrstno lahko in prijetno čtivo; že naslov romana A. G. Millerja »Možganska klinika« dovolj zgornjo pove o osrednjem dogajanju. A. G. Millerjeva romansirana zgodba o kirurgu nima tistih estetskih in moralnih pretenzij kot pred štiri desetletji izšla roman Sinclaira Lewisa »Arrowsmith«, ki ima tudi drugačne družbene dimenzije. Pisatelju pač gre bolj zato, da posreduje bralcu košček predstave o delu kirurga na možganski kliniki, kot pa neko idejno ali širše družbeno zasnovano delo z odrazili aktualne problematike vsakdanjega življenja. Torej tematični roman s precejšnjo ožino pisateljevega zanimanja, ob tem je tudi ljubezenska zgodba nekoliko naivno obarvana. Oprema Mitje Racteta je barvno suha, risarsko manj izrazita.

William Shakespeare pri Sloven-
cih. — Najprvo je treba poudariti, da je knjiga, ki jo zaveda marsikaj, misleč, da gre le za eno delo; le-ta izšla knjiga Slovenske matice pa nudi sedem esejev oziroma krajših študij različnih avtorjev ter kratke povzetke v angleščini. Poleg Menartovega prevoda Shakespearovih »Sonetov« tudi omenjena knjiga dostojno reprezentira počastitev 400-letnice rojstva genija dramatike.

Mirko Zupančič v »Shakespearovi tragični viziji sveta« meditira o življenju in življenjskih izkušnjah Shakespeara. Dr. Vladimirja Kralja »Esej o Shakespearovih dramaturgijskih« daje shematično označitev Shakespearovih dramaturgijskih ter je soodlič dotedanjim srednjeveško dramatičnim z renesančno patetično in retorično tragedijo, ki se je razvila iz italije. Spajanje obeh dramskih tipov v Angliji daje novo, elizabetinsko dramatično, kateri Shakespeare pravičnega počastitev. Težko je napovedati, da bi bilo gledališka literatura, ob navajanju primerov smatra Javoršek množico v Shakespearovih delih zdaj za omahljivo, zdaj za podkupljivo, demokratskega razpoloženja pa ni našel. Josip Vidmar je v kratkem eseju »V rokah življenja« zajel misli o Shakespearovih sonetih, pri čemer je nekatera spoznanja velikega renesančnika s Prešernovimi in Zupančičevimi verzi. Janko Kos je v »Liriki Shakespearovih sonetov« podal študijo, kjer razčlenjuje lirčno, epično in dramatično v njegovih sonetih, ugotavljač specifično pesniško izražanje in izražal. Nato preide k psihološkim in sociološkim osnovam Shakespearovih lirike, da bi zaključil z analizo njegove filozofije. Franc Koblar je v »Shakespearovem dramskem in pesniškem slogu« načel problem celotne pesniške osebnosti Williama Shakespeara. Navajajoč nekatere značilnosti elizabetinske dramatike, je pri Shakespearu paraleliziral komične in tragične like kot svojske poteze dramatičnih zamisli in teženj. Ob koncu je Dušan Moravec prikazal, kako so prevajali in ustvarjali Shakespeara pri Slovencih. Vestno delo lepo ponazarja Shakespearov literaturo in gledališko omiko v zgodovinskem prerezu.

GREGOR STRNIŠA: ZVEZDE

Nova pesniška zbirka Gregorja Strnišja je izšla pri Državni založbi Slovenije. Avtor, ki velja za enega najizrazitejših in samosvojih ustvarjalcev našega povojnega pesništva, je zbral v knjigi 40 pesmi in jih razdelil v osem ciklov: Ladja, Borilnica, Zvezde, Cro-Magnon, Noč, Celad, Galjo in Brodbrnag. Pesnik, njegova lirika ima izrazito meditativni značaj, izpoveduje v strogi, skorajda klasično prečiščeni obliki nekatere temeljne probleme sodobnega sveta. Njegova pesniška govorica, izrazno klena, metaforično samonikla, ritmično in asonantno pa usklajena z doživljajskim tokom pesniškega izpovednega medija, učinkuje osvežujoče na bralca. Knjiga te izrazito sodobne lirike zasluži resnično pozornost.

Jezik in slovstvo št. 8

Ni naključje, da srečamo v najnovejši številki te revije zgolj imena mlajših avtorjev. To pot se je namreč uredništvo odločilo, da prepusti številko »samo mladim in najmlajšim avtorjem med svojimi sodelavci... ton številke pa naj odraža zrelost in strokovno idejnost prihajajočega rodu.« Na uvodnem mestu objavlja dr. Kajetan Gantar sestavek z naslovom Herman de Carinthia, v katerem nam predstavlja enega tistih kulturnih delavcev srednjega veka, o katerih lahko samo domnevamo, da so bili slovenskega rodu. Njegov slovenski izvor dokazuje s citati, kjer Herman sam omenja svojo domovino, dalje govori o njegovem šolanju, poudarja pomembnost Hermanovega dela in opozarja na okoliščine, v katerih je le-to nastajalo.

Na zanimivo, a še premalo raziskano epsko strukturo Lokarjevih del opozarja v svojem prispevku Helga Gluščeva. Avtorica zajame v svoji jedrnat razpravi celotno Lokarjevo delo in se podrobneje zaustavlja pri »podobih«, ki zajema pri tem, ustvarjalcu »kot pojem določene predstave sveta«, posebno mesto.

Z romanom Alojza Rebule Senčni ples se zavzeto ukvarja Aleksander Skaza, ki v pričujočem sestavku analizira avtorjev odnos do literarnih likov in oblikovanje intelektualne fiziognomije v tem romanu. Pri tem ugotovi, da doživlja pisatelj ljudi, ki so izven kakršnekoli ideje (osrednji lik), abstraktno in jih skrajša istovesti s predmetnim svetom; sprejema jih samo v detajlih ali pa kot neizoblikovano maso... In dalje: »Če kdo izstopa v tej množici... je podan stvarno s socijalnopsihološko motivacijo vseh njegovih dejanj.«

Eden najbolj aktualnih prispevkov te številke je prav gotovo članek Toma Korošca — Teorija in praksa v slovensčini in za Slovence. Slabo pisanje korigira v rubriki Dela Janez Gradišnik in nas odvrča od napačnih oblik, ki so preplavile časopisne stolpce. To pot korigira Toma Korošec J. Gradišnika in z zanimivimi primeri potrjuje pravilnost Gradišnikove trditve, da »jezikovna pravila navsezadnje niso nič večnega« in da nas »bo včasih pravilo stik z novimi prvimi naučil, da je bilo tako naše pravilo premalo utemeljeno ali pretogo, morda celo samovoljno«. S primeri pa T. Korošec dokazuje, kako zelo se mnoga avtorjeva »praktična navodila razhajajo z resnico«.

Drugi del revije je namenjen zapiskom ocenam in poročilom. Obravnave Splošnega tehniškega slovarja se je lotil France Novak, jezikovno vadnico Stanka Bunca Spoznavajmo slovenski jezik (VII, VIII) ocenjuje Janez Mušič, informativni članek o V. jugoslovanskem slavističnem kongresu pa je napisala Hermina Jugova. Najnovejšo številko Jezika in slovstva zaključuje pregled knjig in člankov v revijah in zbornikih z naslovom Slovensko jezikoslovje in literarna zgodovina v letu 1964.

Zanimiva in tehtna številka. Ko jo preberemo, si zaželimo, da bi njene strani še večkrat polnili s pisanjem mlajša generacija.

M. K.

Prizor iz Anouilhove mladinske igre »Ples tatov«

Skriti zakladi pri Društvu za Združene narode SR Slovenije

Mnogo kolegov je morda še, ki niso slišali za obdobje Društva za Združene narode SR Slovenije na Cankarjevi 111 v Ljubljani, ki ima lepo čitalnico in koristno knjižnico. Osnovna naloga tega društva je v tem, da seznanja javnost s cilji in delovanjem Organizacije združenih narodov in skrbno vzdržuje čitalnico, ki nudi bogato zbirko časopisov in revij ter nenehno izpopolnjuje knjižnico, ki je edina te vrste v Ljubljani. Treba je posebej poudariti, da je knjižnica v zadnjem letu dobila lepo število angleških knjig, tako znanstvenih in tehničnih kakor tudi leposlovnih. Hotela bi samo omeniti popolno Encyclopaedia Britannica, celo vrsto dragocenih referenčnih knjig, slovarjev in leksikonov. Med temi bi samo rada navedla nekaj najzanimivejših primerkov, ki bi jih vsak izmed kolegov lahko koristno uporabljal pri delu:

Toase, M.: Guide to current British periodicals

ANNUAL bibliography of English language and literature

Scientific and learned societies in Great Britain, 1964

World list of abbreviations of scientific, technological and commercial organizations

Bateson, F. W.: The Cambridge bibliography of English literature

Lewis, P. R.: The literature of the social sciences

Great Britain. Central Statistical Office. Annual abstract of statistics

Oplis, P. and Oplis, I.: Oxford dictionary of nursery rhymes

Yearbook of education 1964: education and international law

Yearbook of technical education and careers in industry, 1963

Directory of British scientists, 1964-65

Gray, H. J.: Dictionary of physics

Henderson: A dictionary of biological terms

Abercrombie: A dictionary of biology

Basak: Medical dictionary

Willis, J. C.: A dictionary of flowering plants and ferns

Lennox-Kerr: Index to mand-made fibres of the world

Murray, P.: A dictionary of art and artists

Who's who in music and musician's international directory, 1962

Theatre world annual, 1962-1963

Hartnoll, P.: The Oxford companion to the theatre

Oxford dictionary of quotations, 1962

Grigson, G.: The concise encyclopedia of modern world literature

Freeman, W.: Dictionary of fictional characters

Who's who, 1964

Who was who, vol. 5, 1951-1960

Steinberg, S. H.: A new dictionary of British history

Leftwich, A. W.: A student's dictionary of zoology

Knjižna zbirka dopolnjuje tudi francoske knjige iz bogate knjižne zbirke Društva za kulturno sodelovanje med Francijo in Jugoslavijo, ki vsebuje klasična in moderna dela francoske literature, leksikone in razne publikacije v francosčini

Nekatere angleške in francoske knjige si bodo bralci lahko tudi posojali na dom ter bo v ta namen knjižnica poslovala vsak delavnik od 9. do 11. ure.

Ne samo lingvisti in prevajalci, ampak vsakdo, ki se zanima za dejavnost Organizacije združenih narodov in njenih specializiranih agencij, za mednarodno sodelovanje sploh ter za razne aktualne svetovne politične probleme pa tudi za dragocene angleške in francoske knjige ter priročnike — ima vrata društva odprta na stežaj. Vsak lahko postane član društva za Združene narode, če ga zanimajo mednarodni problemi: na voljo ima eminentne periodične publikacije in materiale OZN ter specializiranih agencij kot na primer:

— Yearbook of the United Nations

— Economic Bulletin for Europe, — for Asia and Far East, — for Latin America

— Commodity Trade Statistics

— Chronicle de l'UNESCO

— Documentation politique internationale

— Revue internationale des sciences sociales

— Le Courrier

— Impact (Science et Société)

— Bulletin officiel du BIT

— Revue Internationale du Travail

— Bulletin de l'Organisation mondiale de la Santé

— FAO Plant Protection Bulletin

— Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics

Poleg teh izredno važnih virov informacije ima društvo tudi veliko zbirko obsevnih publikacij s področja raznih dejavnosti OZN in specializiranih agencij — letna poročila,

študije s posameznih področij, monografije o specialnih vprašanjih in konkretnih akcijah ipd. Poleg izredno strokovnih študijskih del pa prejema društvo tudi tekoče pregledne knjižnih del in revijalnih člankov, ki jih zbira v Zenevski knjižnici OZN.

Skoda je, da tako dragocen material leži na policah in da premalo koristnikov črpa te »skrite zaklade«. Obenem pa večkrat slišimo neupravičene zahteve, da pri nas ni mogoče dobiti takih revij in knjig, ki obdelujejo problematiko mednarodnega sodelovanja. Še ved, čitalnici pošilja svoja uradna glasila in nekatere druge publikacije Društva za Združene narode v drugih državah: Švici, Avstriji, Zvezni republiki Nemčiji, Danski, Holandiji, Franciji in Kanadi.

Pa tudi taki bralci, ki ne znajo tujih jezikov, imajo v čitalnici na voljo domače revije ter časopise za razna področja: Mednarodna politika, Ekonomist, Naši razgledi, Press-servis, Delo, Politika, Teorija in praksa itd. ter zamejske slovenske časopise Slovenski vestnik, Primorski vestnik in Matavjur.

Posebno dragocena pa je velika zbirka tujih revij in časopisov, ki pomeni, da je vodstvo Društva imelo globoko razumevanje in izvrstno poznavanje najvidnejših svetovnih revij, da je svoji knjižnici preskrbelo tako številne pomembne revije. Naj omenim nekatere od njih, ki so morda med rednimi v Ljubljani, tako prosto na razpolago vsakemu obiskovalcu:

ruske revije: Oktjabr, Mirovaja ekonomika i mednarodnje atnašenja, Novove vremena, Pravda, Izvestija

angleške: Foreign Affairs, Fortune, Life, Encounter, Political Quarterly, Tribune, New Statesman, Time, The New York Times, Economist idr.

francoske: Revue socialiste, Esprit, Preuves, Réalités, Maison Française, Paris Match, L'Express, Observateur, Le Monde idr.

italijanske: Incontro Mediterraneo, Il Mondo, L'Unità, Rinascita, La Comunità Internazionale idr.

nemške: Du, Ded Spiegel, Schweizer Monatshefte, Der Monat, Neue Zürcher Zeitung, Vorwärts, Forum, Tagebuch idr.

Čitalnica je odprta vsak delavnik razen sobote, v času od 20. junija do 30. septembra od 9. do 13. ure, drugič pa od 9. do 13. ter od 15. do 18. ure.

Vsako lahko čita, kar ga je volja ali kar ga podrobneje zanima! Ob zaključku bi želela, da bi vsi, ki so prečitali kratek članek, našli priliko, da obiščejo prostore Društva za Združene narode, ki je prav v centru Ljubljane. Mnogokrat hodimo mimo stavbe in vendar niti ne pomislimo, da se v II. nadstropju skrivajo tako lepi zakladi za vsakogar, ki želi čitati in izvedeti kaj več o problemih naše sedanosti. Bogata knjižnica in čitalnica predstavljata nedvomno skrite notranje rezerve, za katere ne vem in o njih niti ne slutim.

LJUDMILA SEMRL

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

JE PRAVKAR IZDALA KNJIGO:

EDVARD KARDELJ: BELEŽKE O NAŠI DRUŽBENI KRITIKI

V svojem najnovejšem delu govori o družbeni vlogi znanstvene kritike in pojasnjuje vzroke, vsebino in smisel konflikta, ki je nastal med delom naše družbene kritike in našo najnaprednejšo socialistično prakso.

Knjiga je predelana ponatis iz »Sodobnosti« in je izšla hkrati tudi pri »Kulturi« v Beogradu. Delo, ki je vzbudilo pri nas in po svetu veliko pozornost, že prevajajo Italijani, Čehi in Poljaki.

Poleg slovenske izdaje imajo naše knjižarne na voljo tudi srbohrvaško. Cena knjige: 500 starih dinarjev. — Na knjigo se lahko naročite tudi neposredno pri upravi.

Državne založbe Slovenije

Ljubljana, Mestni trg 26

Šola, kreativen hram kulture

Pogovor z ravnateljem osemletke v Kostanjevici ob Krki Ladom Smrekarjem

Ob Krki domuje trinajst let. V kostanjeviški šoli, ki je to in galerija obenem. (Gorjupova umetnostna galerija ali njegova — Smrekarjeva.)

LADO SMREKAR, znan prosvetno kulturni delavec: ravnatelj kostanjeviške osemletke, pobudnik in urejevalec galerije, vodja kostanjeviške gledališke skupine, režiser itd. Doma iz Mirenske doline. Slavist, ki je dokončal študij 1. 1952 na PA, se poslovlil od Ljubljane, zaustavil v Arčah in pristal v kostanjeviškem zatišju. Taka je bila takrat Kostanjevica: mirna in tiha, dremava kot Krka in brez iskrici.

Vprašanja zaustavljajo misli in besede. Prekinjajo jih, včasih morda prekmalu. Ustvariti skušajo splet dogodkov večerajšnjega, današnjega in jutrišnjega dne.

• Zdi se, da je bilo študentsko kulturno življenje v času vašega študija v Ljubljani precej pestro in bogato. Zanimanje za literaturo, kovanje verzov in veselje do režiserskega dela vas ni družilo le z ustvarjalci vaše generacije (J. Menartom, C. Zlobcem idr.), temveč ste osebno poznali tudi A. Gradnika, O. Zupančiča, F. Albrehta, L. Novyjevca in dosti likovnih glasbenih umetnikov. S kakšnimi občutki ste po vsem tem sprejeli kostanjeviško zatišje?

— Nenadoma ni bilo Zupančičeve slikovite besede. Pogrešal sem Gradnikovo elementarno pripovedovanje, ni bilo pesmi Zlate Džundženc in ne ustega slovenskega vzdušja, ki ga gledališče lahko človeku da in ki sem se ga veselil vsak večer znova, ne slovesnega pričakovanja ob otvoritvi razstav. Trenutno je nastala neka praznina. Izgubil sem stik s temi ljudmi, s svetom in življenjem, obenem pa sprevidel, da ljudje okrog mene tega ne poznajo, da nimajo pravega vnosa. Občutil sem, kako potreben je meni in ljudem, med katerimi sem prišel, vsaj del tistega, kar sem sam doživljal v svojih srečnih študentskih časih. Tako se je rodila ideja, da bi jim skušal nekaj tega posredovati, ideja za dolenski kulturni festival, kamor bi prihajali vrhunski umetniki iz poklicnih ustanov.

• Prizadevanost in volja ustvarjati čudeže. Tudi, da tako rečem, iz nič. Kako ste kot kulturni in prosvetni delavec vplivali na življenje v provinci in ga spreminjali?

— Vse se je začelo v nenavadno skromnih razmerah. Prav čudno, da je bilo mogoče v takšnih pogojih vse to razdajati, da so se vrhunske stvaritve razširile v tako široki difuziji v te obrobne kraje, kakršni so naši Po želji ljudi, ki se je pokazala, in hvaležnosti, ki so jo izkazovali gostom, sem sklepal, da smo na pravi poti. Da je. Shakespeare prav tako kot v mestu, kjer je nakopičen velik kulturni potencial, potreben tudi žejnim dušam, na podeželju. Opazil sem, da smo dali duhovnemu življenju vse premalo poudarka... Kako resnična je trditev, da človek ne živi samo od kruha, temveč da mu je potrebno tudi neko duhovno življenje. In to, da se je za kulturno-prosvetno delo vredno žrtvovati. Da se zanj lahko človek prav tako kvalitetno razdaja kot tisti, ki ustvarja na po-

dročju glasbe, literature, likovne umetnosti...

• V vaši šoli je našla prostor Gorjupova galerija — na Slovenskem prva te vrste. Kako je nastala, kakšna sta njena vloga in namen?

Ze kot študent sem imel nekaj grafik (Jakca, Justina), ki sem jih, ko sem prišel v Kostanjevico, postavil v šolski hodnik. Umetnike, ki so me prihajali obiskovat, je ta zamisel navdušila in marsikateri je šoli podaril kakšno svoje delo. Zbirka se je večala, posebno pa se je izpopolnila v nekaj poletnih počitnicah, ko sva z ženo obiskala precej slovenskih likovnikov in zbirala njihova dela. Razstavili smo jih sistematično v vseh tehnikah. Začel sem z domačinom Jožetom Gorjupom, zvrstila pa so se umetnine: Tršarja, Lamuta, Jarma, Savinška itd. Danes je v zbirki okrog 600 likovnih del, ki so razdeljena na dve zbirki, da ju lahko menjamo.

Zbirka ni šola le v okras, temveč je pomembna za estetsko vzgojo učencev in odraslih, ki si jo radi prihajajo ogledovat. Ponavadi pojasnjujejo zbirko likovniki, ki jih povabimo v Kostanjevico. Tako smo začeli ljudem razkrivati svet umetnosti, jim ostriči čut in odnos do umetnin.

• Kako pazijo šolarji na te stvari, ali jih ne poškodujejo?

— Mladini sem znal instinktivno prikazati vsako na novo podarjeno delo tako, da so videli v njem novo vrednoto in imeli do umetnine tudi tak odnos. Tak način oblikovanja estetske vzgoje pri mladini kot odraslih, festivali z vrhunskimi kulturnimi stvaritvami (dolenski kulturni festival ima, lahko rečem, republiški obseg) pa forma viva, simpozij, ki-parjev, vse to je dalo našemu mestecu neko osnovo. Današnjo Kostanjevico obišče vsako leto več kot 30.000 ljudi, med temi na stotine tujcev...

Kostanjevica je postala popularna, pojem. V mestecu ob Krki živi tudi amaterska gledališka skupina prosvetnega društva »Lojze Košak«, ki dosega s svojimi gostovanji lepe uspehe ne le na Slovenskem, temveč tudi drugod.

• Ali ste zadovoljni s tem, kar ste dosegli in česa bi si še želeli?

— Zadovoljen nisem, ker mislim, da se da napraviti še marsi-

kaj. Naj pa povem, da prav gotovo ne bi mogel doseči vsega tega, če ne bi imel pomoči v zboru, ljudi, ki so šli z menoj »čez drn in strn«, skozi težave in svetle trenutke. Zato menim, da so doseženi uspehi last vseh, ki so resno in požrtvovalno delali z menoj.

Cesa bi si še želel? Želel bi, da bi zavod za spomeniško varstvo SRS dobil toliko sredstev, da bi kostanjeviški grad usposobil in kulturne potrebe, da bi

funkcionalno služil širšemu krogu, da bi vanj lahko preselili umetnine, ki so v šoli že na tistem, da bi bila na dvorišču samostojna razstava, v gradu pa galerija, ki je pravzaprav dar slovenskih ustvarjalcev, priključila pa naj bi se ji tudi darovi družbe, ki je dolžna umetnosti ne le podpirati, temveč tudi skrbeti zanjo... O šoli pa menim, da to ne sme biti le rokodelska ustanova, temveč mora biti kreativen hram kulture. Marjana Kunej

Petra Smajiča »Mati z otrokom« v šolskem parku kostanjeviške osemletke

Še o Golem kralju

Polemika o Golem kralju je sprožila plaz, v katerega sem se tudi jaz ujel. Izrezala sem namreč takoj prvi članek tovarišice Viličeve (saj mi tega ne zameri!) ter ga poslala z lastnim spremnim pismom vodstvu oziroma ansamblu gledališča. Menim namreč, da je v redu, da tudi gledališče kot (tudi) vzgojna ustanova sliši glas publike, čeprav se samo pridružuje nasprotnemu stališču. Torej — najprej moje pismo s citati iz »Mladine«:

Vodstvu gledališča!

Ne morem si kaj, da ne bi vam oziroma vašemu ansamblu poslala članek, ki ga je napisala meni sicer nepoznana tovarišica Ana VILIČ za časopis »Prosvetni delavec« št. 20/65!

Preberite, prosim, najprej priloženi časopis in članek, da boste moje misli laže razumeli!

Pri gledaliških predstavah večkrat poslušam igralce, ki vpletajo med avtorjev tekst včasih po nepotrebnem svoje krepke izraze, hoteč s takimi pobilski poživiti predstavo in obenem pokazati občinstvu, da imajo tudi kletvice in spolzke šale pravico do obstoja. (Ker je pač življenje tako!) In se naj zato občinstvo na to navedi.

Lahko pa smo tudi drugačnega mnenja! Krepke izraze uporabljajo

človek navadno v afekti, zato imajo ti izrazi nek surov prizvok, ki neprijetno zadene uho. Včasih se vzgajali mladino, posebno dekleta, k nežnosti, mnogokrat k pretirani nežnosti. Danes zapadamo v drugi ekstrem, dekleta postajajo buršikozna in še kaj več!

Kako znajo dekleta rabiti krepke izraze, naj vam pokaže odloček iz »Mladine« št. 46/65:

Dekleta s knjigami in zvezki, povezanimi le z ozkim pasom — najbrž gimnazijke — si urejajo lase, ena si s črnim svinčnikom podaljšuje linijo očesa.

— Preklet bizzec, tisti tvoj frajer, misli, da me bo odpravil z vito sokom. Ga bom že nasukala najmanj za vermet, če ne za maraskino.

— Daj gmah, saj je suh, ne žica ga!

— Če je suh, naj pa doma ostane. Zakaj smo pa šle sem? In končno sta še dva v družbi. Menda nista suha kot rit. Jaz se ga hočem danes napit, dosti mi je tega srnaja v šoli in doma.

— Pa ja, punce, našrmo se ga, to je edino fina stvarica...

Upam, da ne bo kdo rekel, da je tako vedenje simpatično, zato se nam ne zdi primerno, da se za tako izražanje daje pobuda celo z gledališkega odra. Mladina razume to tako: kar je dovoljeno v hiši Talije, je dovoljeno tudi javno in morda tudi doma v družini.

Enako se mi upirajo spolzke šale, ki namigujejo na spolnost in raznoževanje. Menim, da so vsi biološki pojavi naravna dejstva, ki bi jih morali vzeti take, kot so, ne pa jih smešiti in blatiti. Kako naj otrok spoštuje svojo mater, če se mu erotični postopki prikazujejo v dvomnih šalah kot nekaj grdega in vendar nekaj, kar mika in draži radovednost.

V isti številki piše o fantih, ki z glasnim komentiranjem spremljajo kino predstavo ter vidijo tudi neposnete prizore:

»Ne spasi, kaj, mulo... Ne znaš! Prekini projekcijo, da jo vidim od blizu, ku... majčino... Daj, daj že brž, kaj čakaš trap...«

Ne mislite, da sem puritanka! Sem realista. Tudi naturalista, če vem, da hočejo ljudje resno

razpravljati o stvari, pa tudi razumem šalo, če pride neprisiljeno, nekako sama po sebi.

Pri nas ne slišimo radi, če nekdo »po nemarnem izgovarja božja imena«, kakor so nas starejši učili po katekizmu. In vendar sta hudi in vrag izšla iz religije, pa se ju tako oklepajo. Ali ni to absurdno!

Ne zamerite, da sem tudi jaz k tiskanemu članku pristavila svoj lonček kritike! Pisala sem v imenu mnogih, o čemer bi se lahko prepričali z anketo. Mimogrede: ankete so potrebna in koristna stvar!

Ob tej priložnosti bi dodala še to, da ni prav, da smejo predstave za odrasle obiskovati tudi šoloobvezni otroci, ki dogajanja na odru ne razumejo dovolj, so zato nezainteresirani in si preganjajo dolgčas tako, da se zabavajo z glasnimi opazkami in smehom. Vse to pa povzroča nevoljo, posebno pri gledalcih na balkonu in galeriji!

R. J.

Zadovoljna sem, da lahko objavim pismo tudi v PD, ker so žali tudi med poklicnimi pedagogi ljudje, ki hočejo pokazati v družbi svojo zabavnost s tem, da stresajo čimbolj »mastne« šale na račun spolnosti. Rekla sem že: Spolne funkcije so naravni življenjski pojavi in zato niso grdi, le človek jih napravi grde! Resnica, ki jo je treba utrditi enkrat za vselej! Zival sledi svojemu nagonnemu čutu, človek kot misleče bitje pa tudi na tem področju eksperimentira in postane perversen. Kdor izmed tovarišev je prebral knjigo dr. med. Ivan Bloch: Das Sexualleben unserer Zeit, ki je kljub zajetnosti samo delček tovrstne literature, je zvedel, kakšnim neugodnostim in mukam zapadajo spolno zablodeni ljudje.

Cudim pa se članku tov. Stefančeve in njenim neupravičenim očitkom tov. Viličevi. Saj Viličeva sama izjavlja, da ne ocenjuje kvalitete vsebine in igre, temveč način podajanja in ne le zaradi kletvic! Sama Stefančeva pa je prav takega mnenja kot Viličeva glede kino- in televizijskih predstav. In na koncu: tudi meni se zdi, da je napisan članek nekako po sugestiji drugih!

Regina Janich

Stane Kavčič:

Samoupravljanje III

Odlomek: Materialna podlaga kulturnih dejavnosti (Knjiga je izšla v založbi Delavske enotnosti, 1965)

Neposredna materialna podlaga kulturnih dejavnosti je v vsakem pogledu izredno važen činitelj za odnos med družbo in kulturo, za eventualne integracijske ali dezintegracijske težnje. Materialno stanje ni pomembno samo za razvoj tistih ekonomskih in materialnih temeljev, na katerih te dejavnosti počivajo, ampak se na razne načine manifestira tudi v idejnem in ustvarjalnem pogledu v sami kulturi oziroma med kulturnimi delavci. Obseg sredstev, ki jih neka družba daje v te namene, kakor tudi splošni materialni nivo kulturnih dejavnosti je vedno odvisen od naslednjih dveh činiteljev. Prvič, od splošne razvitosti družbe, to se pravi, od celotnega obsega njenega družbenega proizvoda in produktivnosti dela, in drugič, od konkretne politike in usmerjenosti, ki jo imajo družbeni činitelji v odnosu do teh dejavnosti.

Ce s teh vidikov pogledamo na našo bližnjo preteklost kakor tudi na sedanje stanje, potem moramo ugotoviti, da je naša družbena nadstavba vseskozi smatrala in še smatra, da je bila pri delitvi narodnega dohodka vedno prikrajšana. Občutek, da so vse dejavnosti, ki so neposredno povezane s kulturo, bile materialno zapostavljene, je bil in deloma je še ena od glavnih preprek za to, da bi se hitreje uveljavljale integracijske težnje in da bi hitreje prevladali tudi v tem prostoru sodobni pogledi. Vsakdo, ki hoče objektivno pogledati na naš družbeni razvoj nasploh in na razvoj tistih dejavnosti, ki so tako ali drugače povezane z rastjo kulture, mora priznati, da smo tudi na tem področju imeli zelo hiter razvoj. Pri tem pa nočem trditi, da je bilo dovolj razumevanja za te potrebe in da so bile vedno in povsod izkoriščene vse materialne možnosti. Toda kljub temu bi bilo nespametno iskati in videti vzrok za nesporazume in občutek zapostavljenosti samo v subjektivnih razlogih. Vzroki so globlji in objektivni. Zato se ne bi strinjali s tistimi, ki trdijo, da je materialni problem glede kulture napihnen, izmišljen ali dokaz, da kulturni delavci ne razumejo družbe, njenih potreb in njenih možnosti. In tudi se ne bi strinjali s tistimi, ki mislijo, da je premajhna neposredna materialna osnova kulture predvsem samo posledica nerazumevanja oziroma nekulturnosti tistih družbenih in še imajo odločilno besedo pri delitvi družbenega proizvoda. Osnovni vzrok je drugje. Osnovni vzrok je v objektivnem protislovju, je v objektivni zakonitosti začetnega obdobja graditve socializma. Ta zakonitost se kaže v tem, da se hkrati z razvojem proizvodnih sil in s krepitvijo materialne osnove nove družbe, to se pravi, da se hkrati z industrializacijo multiplicirajo potrebe za krepitve neposredne materialne osnove družbene nadstavbe. Vse ekonomske, politične in socialne spremembe, ki jih povzroča hitra industrializacija, se manifestirajo na kulturnem področju z dodatnimi potrebami in željami. Teh želja in potreb pa dosežena ekonomska stopnja razvitosti ni zmožna pokrivati v zadovoljivem obsegu. Enostavno povedano, industrializacija je sprožila mnogo več kulturno-prosvetnih potreb, kot pa jih je bila sposobna, zlasti v začetnem obdobju, pokrivati s svojo ekonomsko zmogljivostjo. V tem nasprotju je tudi ena od glavnih značilnosti začetne rasti socializma.

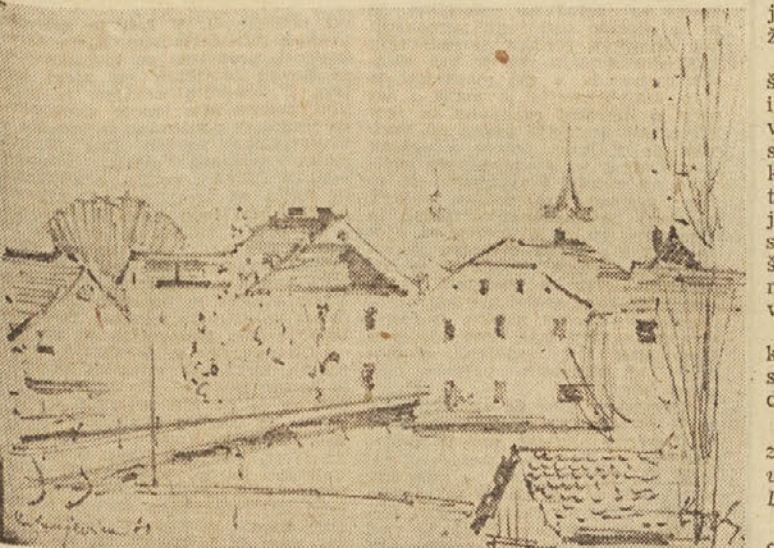
Ce bi v začetnem obdobju preveč obložili ekonomski potencial s kulturnimi potrebami, potem bi to bilo očitno v skodeli celotnemu razvoju družbe. Ravno tako pa bi bil zaviran njen razvoj, če bi, ne oziraje se na doseženo stopnjo ekonomskih zmogljivosti, ostal proporcionalno vedno isti odnos do kulturnih potreb oziroma enaka struktura delitve narodnega dohodka. Rekel sem že, da pospešena industrializacija multiplicira tudi kulturne potrebe. Spričo tega so nevdružne kakršne koli statične primerjave s tem, kakšno materialno osnovo so imele kulturne dejavnosti v Jugoslaviji, oziroma kako se je iz leta v leto spreminjal njihov materialni položaj. To pomeni, da dokler je družba nerazvita, se morajo hitreje razvijati njeni ekonomski temelji kot pa neposredna materialna osnova njene nadstavbe. Kadar pa se družba že razvije, se mora pa ta odnos spremeniti, kar pomeni, da bi se morali relativno hitreje razvijati neposredni materialni temelji družbene nadstavbe, kot pa sama ekonomska osnova

družbe. Na kateri točki, v katerem trenutku in v kakšnem obsegu in s kakšno hitrostjo je treba začeti izvrševati to spremembo in preobrazbo, to je seveda vprašanje konkretne politike oziroma osebnih spoznanj in zavesti najrazličnejših družbenih činiteljev.

Tak spremenjen odnos in drugačen tretman neposrednih materialnih osnov družbene nadstavbe oziroma kulturnih dejavnosti ne narekujejo samo kakšni izolirani kulturni interesi ali celo samo politični taktični razlogi, zato da bi bili kulturni delavci bolj politično razpoloženi in da bi podpirali in hvaležili oblast. Taki zaključki so rezultat nekoliko bolj elastične etatistične politike. To bi bil dualizem in sporazum med kulturo in oblastjo. Stvarnih vzrokov za spremembo v delitvi torej ne narekuje samo kultura, ampak tudi objektivne zakonitosti ekonomike same. Ze nekoliko bolj razvita materialna osnova družbe nujno zahteva prehod iz ekstenzivnega v intenzivno gospodarjenje. Ni več, torej, osnovni namen družbe graditi in akumulirati čimveč novih tovarn, ampak postaja čedalje bolj bistveno, kako izkoristiti obstoječe. To pa se lahko doseže samo, če enostavno delo čedalje bolj zamenjuje multiplicirano delo. Obseg in kvaliteta multipliciranega dela pa sta neposredno odvisna in povezana z doseženim obsegom in kvaliteto družbene nadstavbe. Odvisna sta torej predvsem od znanstvenoraziskovalnega dela, od šolstva in od splošnega kulturnega in intelektualnega profila vsakega posameznega proizvajalca. Odvisna sta torej od tega, v kakšnem obsegu in s kakšno hitrostjo se fizični delavci spreminjajo v intelektualne delavce. Fizični napor in delojemalsko disciplino morajo zamenjati misel, znanje, zavest in kultura. Ta objektivni zakon ekonomike dobi še prav poseben pomen, če ga gledamo s stališča nastajajočega atomskega veka in prihajajoče avtomatizacije. Menim, da se tega dejstva Slovenci mnogo premalo zavedamo. Premalo razmišljamo o posledicah in pomenu znanstvene in tehnične revolucije, ki se dogaja v svetu. Naši sodobniki so dosegli 90% vseh znanstvenih odkritij vsega človeštva. To se pravi, da so znanstvena odkritja in tehnična revolucija, napravljena že v tem veku, bistveni in prevladujoči činitelj v borbi človeka in človeštva z naravo. Težko si je zamisliti, do kakšnih spoznanj in odkritij bo človeštvo prišlo samo v naslednjih desetletjih tega veka, in to če skromno računamo, da bo znanost napredovala z dosedanjim tempom. Če pa upoštevamo skoke in nove revolucije v znanosti in tehniki, potem pa potrebujemo fantazijo Julesa Verne, da bi bili realni. Ob vsem tem pa se Slovenci še precej trdovratno motovillimo okoli nekaterih spoznanj, tradicij in delovnih navad, rojenih in pridobljenih pod okriljem nekdanjega habsburške krone. Pozorno oko bi opazilo in našlo take svetle narodne vzore, svetlinje in dokaze o pridnem brennem Slovencu vsepovsod: v tovarnah in šolah, na univerzi in v laboratorijih, v knjigovodstvu in pedagogiki, v založništvu, tisku, kmetijstvu, gradbeništvu in prometu. Kramp, lopata, stružnica in profesorska beleznica marsikje označujejo višino naše fantazije in bistrinosti našega duha. Vse, kar seže višje in vidi dije, je večkrat izjema kot pa pravilo. Skratka, mnoge naše misli in dejanja hodijo peš ali se vozijo z volovsko vprego in to kljub temu, da gradimo socializem in imamo 70.000 avtomobilov. In še najbolj žalostno je to, da smo na to ponosni, namesto da bi nas bilo sram. Skrajni čas je, da tudi tu postanemo polnoletni!

Do kakšnih zaključkov bi prišli, če bi te splošne trditve poskušali konkretizirati na sedanji čas in na današnje gospodarsko-politične in kulturne razmere v Sloveniji? Po mojem trdnem prepričanju smo dosegli tisto stopnjo v našem ekonomskem, političnem in kulturnem razvoju, ko moramo odločno in takoj začeti spreminjati strukturo delitve nacionalnega dohodka v korist hitrejšemu razvoju družbene nadstavbe. To je možno, potrebno in koristno za vse: za ekonomiko in kulturo, za nadaljnji razvoj materialne osnove naše družbe kakor tudi za nadaljnji razvoj njene nadstavbe. Sedanji odnos, ki se je z majhnimi spremembami zadržal vse do začetnega obdobja graditve socializma in ki je bil do sedaj pravilen in koristen, se pa sama ekonomska osnova

(Nadaljevanje na 8. strani)

Miro Kugler: Motiv iz Kostanjevice

Za vaše knjižne police lepe, kvalitetne knjige!

TO PA SO KNJIGE IZ KNJIŽNIH ZBIRK CANKARJEVE ZALOŽBE

- SVETOVNI ROMAN
- SODOBNI ROMAN
- BIOS
- MOZAIK

Cankarjeva založba je v svojih knjižnih zbirkah za leto 1966 spet pripravila vrsto odličnih del iz svetovne književnosti in vabi slehernega ljubitelja lepe knjige, da postane njen naročnik. Prosim, oglejte si program! Trdno smo prepričani, da vam bo všeč in da se boste naročili vsaj na eno izmed zbirk, če že ne na dve, tri ali vse štiri. Obročno plačevanje in nižja cena knjig za naročnike od cene v prosti prodaji sta dve pomembni ugodnosti, ki ju uživajo naročniki naših knjižnih zbirk. Naročnino smo v primeri z izdatnim zvišanjem stroškov papirja, tiska, honorarjev in poštne le minimalno povečali.

Zbirka »SVETOVNI ROMAN«

José Maria de Queiroz: BRATRANEC BASILIO
Alcides Arguedas: BRONASTA RASA
Henry James: PORTRET NEKE GOSPE
Knut Hamsun: MISTERIJI

Zbirka »SVETOVNI ROMAN« obsega štiri knjige, ki bodo imele okrog 1600 strani.

Zbirka »SODOBNI ROMAN«

Konstantin Paustovski: ZGODBA O ŽIVLJENJU
Saul Bellow: HERZOG
Hermann Broch: NEKRIVI

Zbirka »SODOBNI ROMAN« obsega tri knjige, ki bodo imele okrog 950 strani.

Zbirka »BIOS«

Kurt Baschwitz: DOBA ČAROVNIC
Wolf Schneider: POVOSD JE KAKŠEN BABILON
(Velemera v zgodovini)
Laura Fermi: MUSSOLINI

Zbirka »BIOS« obsega tri bogato ilustrirane knjige, ki bodo imele okrog 1450 strani.

Zbirka »MOZAIK«

Josef Toman: SONCE ZAHAJA NAD RIMOM
Elizabeth Bowen: STRTA SRCA
Tadeusz Holuj: KONEC NASEGA SVETA
Pandelis Prevelakis: SONCE SMRTI
Nelson Algren: NOČ BREZ JUTRA

Letna naročnina na zbirke:

Svetovni roman: polpl. 10.400/104, pl. 12.500/125, polus. 15.000/150 din.
Sodobni roman: polpl. 8.700/87, pl. 9.800/98, polusnje 13.500/135 din.
Bios: polpl. 9.300/93, pl. 10.700/107, polus. 14.000/140 din.
Mozaike: polpl. 13.000/130, pl. 16.000/160 din.

Zbirke so plačljive v ustreznih desetih mesečnih obrokih. Obroke je treba začeti plačevati po prejemu položnic, naročnina pa mora biti poravnana do konca leta 1966. V prodaji bodo knjige znatno dražje.

Zahtevajte prospekt v najbližji knjigarni ali pišite ponj Cankarjevi založbi v Ljubljani, Kopitarjeva 2/II. Knjigarne in CZ tudi sprejemajo naročila za zbirke.

ZLOČIN IN KAZEN

(Iz pripovedi nekega učitelja)

Govorim, razlagam, učenci poslušajo; imam občutek, da smo sredi delovne ure, zakaj nihče se ne gane, nobeden ne najde opravila pod klopio, v razredu je ena sama velika družina.

Nagloma pa se odpro vrata in med nas hušne rdečelična gospa. To je mati dveh hčera, ki hodita v našo šolo. Nikoli je še nisem videl na roditeljskem sestanku, danes pa je tu, nasršena kot kuhar, ki strga bren, in nekam grozeče suče oči. Visoko dvignjeno desnico vihti proti meni in kriči na ves glas:

— Roke mi polomim, jezik izplim, izpričniku nemarnemu!

Ne upam izreči besede »tovarišica«, ker vem, da bi naletel na gluha ušesa. Ni pa mi vseeno, da je kar brez trkanja in pozdrava padla med nas, v našo delovno uro; kljub temu pa sem previden — njen mož je občinski uslužbenec.

— Gospa, kaj se je zgodilo? vprašam nekam pomirjeno, ker hočem preprečiti nevihto, čeprav mi je v ušesih pregovor: dosti grmenja, malo dežja.

— Kaj se je zgodilo? me nekam zviška pogleda jezna gospa in še bolj zavijati mesnatno desnico.

— Ubijem ga, ubijem! je kričnila in jaz se ustrašim besed, ker vidim, kako so se oči prilepile v učenca v klopi in vsak čas bi znala usekati strela.

— Kdo izmed vas je ženski storil krivico, kdo, vi moji malčki? se sprašujem in moj pogled plava nad glavami varovancev. Ne, med njimi zares ni razbojnika, tu ne more biti zločinca.

Sredi ugibanja se razjarjena gospa zapodi po razredu. S pretečimi rokami se ustavi pred Stankom, ki se hitro umakne, stisne v klop in drobna glavica se stisne v ramenih, rjave oči nemočno gledajo napadalko. Še se dvigneta roki, zdaj se spuščata in hočeta udariti, tedaj se zganem in skočim pred žensko.

— Ne, tega ne boste storili, v razredu ne, nikakor in nikoli!

— Kdo to pravi? in ženska me hoče odriniti. Tedaj zagrabim za roko in grozeče dvignem desnico.

— Mirujte!

Planem pred njo, da s svojim telesom zavarujem neobgljenega Stanka. Z divjim, skoraj obupanim glasom prhne vame.

— Naša sodobna šola... Sramota! reče, se umakne pred vrata in vidi jo, da nekaj premišlja, ko da ji je v trenutku postalo žal, kakor da hoče omiliti pravkar storjeno napako.

Stanko se ves čas plaho umika, a ko vidi, ko začuti mojo odločnost braniti ga, se dvigne in počasi izjclja:

— Tovariš, jaz sem vsega kriv, z Bredo sva...

Več ne more izdati. Nekaj ga v grlu tišči, nekaj mu ne da govoriti. Gospa pa se pred vrati zravna, nekam divje zasue dvoje srepčih oči, dvigne mesnatno desnico in zažuga v razred:

— Tovariš, saj so še druge inštanice, pa se bomo tam pomenili!

Potem izgine med vrati in na hodniku na ves glas zakriči:

— Taki so naši učitelji!

Nekaj silnega se v meni premakne, prsti se sami krčijo v pest. Poženem se med vrata, na hodnik, pred šolo, kjer ujamem napadalko. Krepko jo zagrabim za roko in jo s silo potegnem v vežo.

— Čujte, kaj pa sploh hočete? Govorite!

Cutila je moje sovraštvo. Ves njen obraz je bil ena sama preteča grožnja. Pripro se njene velike oči in mesnata usta zasikajo:

— Otroka je hotel posiliti!...

To reče, me še enkrat pogleda in jadrno odide.

Stopim v razred. Molč. Trideset parov oči gleda moj zelenkast obraz. Stojim pred katedrom in oči obstanejo na Stanku. Gledam to drobno dvanaestletno bitje, ki mi je že tolikokrat pognalo kri. A pri vsej svoji razboritosti ni hudobnež. Daleč od tega. Poznam vse njegove prestopke. Dosti sem že razmišljal o njih in vsakič sem gledal njegovo življenje: oče pijanec, mati vprico otrok zvaljaja tuje moške, mož pretepa ženo, pretepa otroke, vsak dan zmerjanje, preklinjanje, vsak dan se v družini gode čudne reči. Kadar pa se spet vse umiri, takrat se opijeta oba, oče in mati, takrat se spolna igra pred otroki ne skriva. In moj Stanko, dvanaestletni po bič, je priča vsemu, zato je razdvojen, išče prijateljev drugod. Cutim, da me ima rad in jaz sem mu v takih trenutkih mati in oče. Ne maram pred drugimi, ki so v trenutku željni senzacije. Zberem se, spet govorim, razlagam, po pouku pa ostaneva s Stankom sama.

— Kaj se je zgodilo?

Ve, da sem zdaj jaz njegov edini zagovornik. Gleda me in njegov obraz je vznemirjen. Toda ne izmika oči; čutim, da je v njih nekaj težkega. Vidim, kako se premaguje, trudi se, zbira besede. Končno izdavi resnico:

— K Plajherjevimi hodim po mleko... Z Bredo se večkrat igrava... Tudi večerj sva se igrala. Najprej sva skakala po sobi, potem pa sva legla na kavč. Takrat sem ji dvignil krilo... Vstopila je njena mama. Začela je kričati in tako grdo je govorila. Zagrozila mi je, da pride v šolo in da me boste spravili v zavod...

— In kaj se je še med vama zgodilo?

Stanko me pogleda v oči.

— Tovariš, ničesar se ni zgodilo...

Tako je rekel in tiho zajokal.

Plajherjeva ima dve hčeri: Bredo in Sonjo. Breda je stara 13 let, a Sonja 10; moj Stanko pa bo spomladi trinajst. Dvakrat je zaostal in zdaj je v petem razredu. Lepo je razvit, saj ne živi v pomanjkanju. Toda Plajherjeva ga ne mara. Ne mara ga, ker je pač premožna. Vsega imajo na pretek: posestvo imajo in mož je občinski uslužbenec. Pa je njen mož član ZK. Mora biti, sicer ne bi na občini zasedal tako pomembnega stolčka. Šole Plajherjeva ne mara. Morda so tudi učitelji zanj prenički. Nihče izmed dvajsetih nima tako elegantne lizumine. Kaj neki bo meni pripravila. Nekaj bo skuhalo, to ona prav dobro zna. Čakal sem in bil pripravljen na vse. Stankovih staršev o tem nisem posebej obveščal.

Potem prispe vabilo: Danes zvečer bo zbor volivcev. Nič hudega. Takih zborov je bilo že precej in šola volivcem ni delala prevelikih skrbi.

Sedim v dvorani in poslušam poročilo predsednika krajevnih skupnosti. Predsedujoči reče: Preidimo na drugo točko dnevnega reda, in sicer bo danes govora o šoli.

Osupnem. Ne morem verjeti ušesom. Torej o vzgoji naše mladine! Tam sedi nekaj občinskih mož in kar blizu sta tudi oba Plajherjeva. Ker je za trenutek nastala tišina, se dvignem in hočem govoriti. Predsedujoči mi vzame besedo.

— Tovariš, najprej beseda naših občanov!

Znova osupnem. Škoda, da sem tu sam. Škoda, da ni navzoč celoten kolektiv. Ko pa se naši prosvetarji tako malo zanimajo za izvenšolske dejavnosti. Pa ne, da so prav zaradi mene in zaradi mojega Stanka sklicali ta zbor? Nekaj se tukaj dogaja, kakaj poročilo predsednika krajevnih skupnosti je bilo skopo, malce otro-

šk. In volivcev je tako malo. Vse preveč je Plajherjevih privržencev. Nekaj kuhajo, nekaj se bo zgodilo. In res se je zgodilo.

K mizi stopi Plajherjeva in začne govoriti. Ne o šoli, o učnih in vzgojnih problemih, o socialnih vprašanjih, o strehi podrapanih, o mizernih plačah naših snajžilk, o stanovanjih učiteljev. Ne, o svoji hčerki in hudoledcu Stanku je začela na veliko razpravljati. Natanko je popisala prizor na kavču, kako je prišla v razred in hotela z otrokom na mestu poračunati, pa sem ji nameril preprečiti jaz, ki ne spadam v šolo, temveč v zavod. Govorila je dobre četrt ure, nazadnje je zahihkala:

— Pomislite, otroka mi je hotel posiliti!...

Potem se dvigne neki mož. Ne poznam ga, čeprav sem ga na občinskem uradu že videl. Frazze, same fraze na račun današnje šole. Skušal je poudariti pomankljivo izobrazbo povojnih učiteljev. Na koncu pa je na ves glas pribil:

— Nekdaj je hodil učitelj pred župnikom, danes pa bo moral župnik imeti prvo besedo!

Ves sem razgret. Toliko, da ne skočim na noge in stegnem desnico. Prvič v dvajsetih letih kot drugo točko obravnavajo tudi šolo. Vedno so jo obravnavali pod razno. Bolje, da bi se tega ne bilo, kakaj nekaterim volivcem se komedija upira. Spregovoriti pa vendar ne upajo. Zdjaj spregovorim jaz. Ne maram pogrevati stvari. Ustavim se pri družini Močnik, ki živi v razdrapani lesenih baraki, tam pač, kjer žive siromaki. Borec je bil Stankov oče. Sedemnajst let mu je bilo, ko je odšel v gozdove. Po vojni so mu dajali dokaj zapeljive službe, dokler se ga niso zaradi »predolgega« jezika odkrili in je šel svojo pot. Mati je bila dekla. Še mlado so izkoristili nenasitni gospodarji in jemali so njeno telo. Vzela sta se, ko sta bila oba na

Oktober lani nas je nenadoma zapustil kranjski pedagog, prof. VILKO RUS. Bil je sicer klasični filolog in romanist, vendar je vsa leta po osvoboditvi poučeval za raznih poklicnih in strokovnih slovenski jezik in literaturo na gimnaziji in srednjih strokovnih šolah v Kranju.

Rodil se je v znani učiteljski družini leta 1901 v Kranju. Tudi osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v domačem mestu. Po dovršeni filozofski fakulteti, kjer je študiral klasično jeziko in francščino, pa je služboval na gimnazijah v Celju, Gospiču, Bjelevaru, Ptujju in Kočevju, dokler se ni nazadnje vendarle vrnil v svoje rodno mesto Kranj. Tu je služboval vrsto let na gimnaziji pa tudi na srednji ekonomski šoli. Leta 1931 je stopil v zaslužni pokoj, vendar je vsa leta pokojno poučeval za raznih poklicnih in strokovnih sloh, dokler ga ni sredi pedagoškega dela na kranjski delavski univerzi nenadoma vzel smrt.

Pokojni prof. Rus je bil odlični pedagog. Naj navedem izjavo nekega njegovega učenca, ki je danes že tudi profesor na eni od kranjskih šol: »Prof. Rus nas je za ves našel največ. Ob spominu nanj zbledijo vsi drugi moji učitelji slovenske.« Tako kot ta profesor mislijo mnogi njegovi učenci.

Na gorejskih šolah je nekaj zelo dobrih slavistov. Toda prav vsi so imeli pokojnega profesorja za vzornika pedagoškega dela. Majše profesorje — nekdanje svoje učence — je ob srečanju na cesti poklical kar od daleč: »Ti, draga tovarišica, učenca X si pa predobro ocenila! Pri meni zna ta dijak za pliskavo dvojko, ti si mu dala pa prav dobro. Saj ne zna postavljati vejic na pravo mesto in tudi ne ume napraviti preprostega spisa!« Tako se vidi, da je bil razviten, strog in tudi prizadeven učitelj.

Izredno temeljito se je rajni profesor pripravil za pouk. Ko takoj po osvoboditvi nismo imeli primernih učbenikov, jih je nekaj sestavil sam; tako za pravopis, za slovnico, za literarno teorijo in za zaključne pregled slovenske in svetovne literarne zgodovine.

Zapustil je izredno bogato strokovno in metodično zapuščino, ki so jo njegovi ožji svoji prepustili kot dragocen primer Slovenskemu šolskemu muzeju. To je vse zapiske razporedil v nič manj kot 18 map. Nalobširnejša je mapa z zapiski o literarni zgodovini in teoriji o interpretaciji pesmi in vodnika do Kajuhja, potem z vajami iz pravopisa in slovnice, zelo zanimive so zbirke pravopisnih narekov, naslovov za šolske naloge, vprašanj za različne zaključne in sprejemne izpite, primerov za učne sintakse in za prikazan razvoj knjižnega jezika. Poučeval je na različnih šolah in stopnjah, pa je zato učno snov vselej priredil predpisnemu učnemu načrtu, starosti učenca in vrsti šole, torej drugače gimnazijci kot bodočemu ekonomistu ali slušatelju večerne tehnične šole.

Posebnost njegove zapuščine pa so še sestavki za različne slavnosti in literarne jubileje, navedli diplomantom za glasbeni pouk — poklonik je bil tudi odlični pevec — razlage pevnih narodnih pesmi, zbirka formulacij za poslovno spise in prvi polkzusi objektivnega ocenjevanja.

Gradivo je zares bogato in bi

razporejati, ko so pred njima zapirali vrata. Tja, v leseno barako so ju dali in tam se je začelo zakonsko življenje. Otroci so romali na svet in Stanko je najstarejši med njimi. Alkohol je družine gospodar. Oče je pijanec, a mati v vaših očeh pocestna valčuga.

Vprašujem vas, ki bi mene radi moralno posilili, kaj pa ste storili za to propadajočo družino? Po-vejte na glas! Ničesar! Le sramotili ste te nedolžne ljudi. So mar otroci krivi spočetja? In kdo ne bi imel rad takega fanta, kakršen je Stanko? Priznam: čestokrat sem mu oče in mati. Čestokrat se mi srce para, ko prebiram papirnate fraze o vzgoji družine, o reševanju otrok pred zlim okoljem. Gore papirja so o tem popisali, milijoni frče v zrak, na stolpne sej in na tisoče dnevnice je bilo izplačanih, a Močnikovi in še mnogi žive v lesenih barakah in vi ste se zbrali, da jim sodite. Lepo bi bilo, ko bi zdaj vstopili snematelji filmov, ko bi vstopili novinarji in popisali stolpce naših časopisov. Ne, ne, ne bojte se, ne bodo prišli, ker se ne splača, ker je to naša lokalna zadeva. Za take stvari je pri nas vedno premalo prostora. Ljudje volivci, in vi, ki vas je poslala občina, rečite mi eno samo besedo:

— Boste sodili meni, ali Stanku, sebi, morda času? Pogovorite se o tem in mi sporočite. Skličite še več takih zborov. In če boste v zadregi pri dnevnicih, rad odstopim eno mesečno plačo.

Uthnem. Zdjaj sedim in gledam navzoče. Kakor da so se znašli na robu prepada in ne morejo na drugi breg. Nihče ene same besede. O pač. Predsedujoči se dvigne, načne pogovor o javni razsvetljavi, ki že lep čas ne služi namenu. Zadeva bo kmalu urejena in spet bo dovolj svetlobe po večerih. Ta zločin pa bo kljub vsemu ostal v temi in kaznen ne bo nikoli dovolj osvetljen.

Tako je še nekeje na deželi... Tone Robina

Bili so zaslužni tovariši...

31. decembra 1965 smo na pokopališču na Brdu pri Lukovici pokopali tov. Franjo BLATNIK, predmetno učitelja na osnovni šoli Brdo Sentvid.

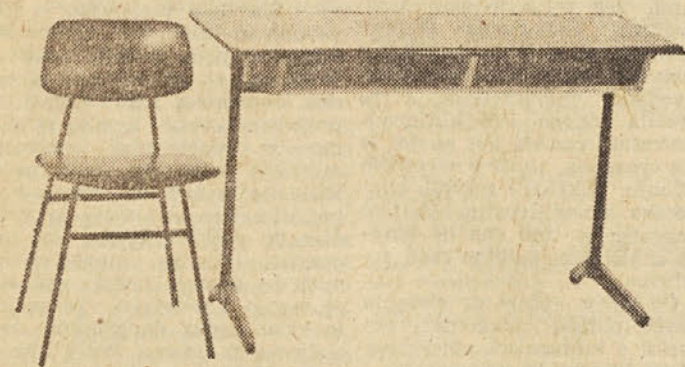
Rojena je bila 21. maja 1922. leta v Lukovici. Po končani srednji šoli je študirala na Višji pedagoški šoli v Ljubljani in decembra 1951 leta opravila strokovni izpit za predmetno učiteljsko slovenskega in ruskega jezika. Svoje znanje je izpolnjevala tudi na filozofski fakulteti v Ljubljani.

Globoko nas je pretresla vest, da nas je sredi ustvarjalne življenjske poti zapustila tako nenadoma in mnogo prezgodaj. Ko je 7. dec. 1964 ni bilo v šoli, niti pomislili nismo, da ne bo več prestopila šolskega praga v šoli na Brdu, kamor je redno in točno prihajala — več kot desetletje in pol. Požrtvovalnost, vestnost in skromnost jo je sklesala v osebnost, ki smo jo

vsi občudovali. V šoli je zaživela z vso svojo vitalnostjo. Njeno strokovnost, predvsem pa tovarištvost, so spoštovali in cenili vsi njeni kolegi. Z izrednim veseljem je mladini posredovala lepote slovenskega jezika in neutrudno izgovarjala v ustvarjalnem zanosu. Bila je iniciator šolskega glasila učencev »GLAS BRDA«, vodila je knjižnico in težila za tem, da je sleherni učenec bral lepo slovensko knjigo.

Z njeno smrtjo je nastala na šoli v celotnem pedagoškem delu velika verzel, ki je ne bo mogoče tako kmalu nadomestiti. Njena prezgodnja smrt je bolesto prizideja šolski kolektiv in mladino, med katero je bila zadovoljna in srečna. Ob pogrebu se je zbralo veliko njenih hvaležnih odraslih učencev in šolske mladine. Na njen zadnji poti se je od nje poslovila članica Sveta za šolstvo skupščine občine Domžale Mara Rugej, učenec Branko Škerjanec, predsednik sveta šole Valentin Perne, predstavnik družbenih organizacij Miha Požar in ravnatelj šole Franc Jagnje, pevski zbor njenih učencev in moški pevski zbor iz Lukovice pa sta ji v slovo zapela žalostniki.

SLOVENIJALE

Vam nudi kvalitetno šolsko opremo

V aprilu obisk mednarodnega salona — KNJIŽNEGA SEJMA za mladino ter predšolske otroke.

Istočasno obisk dveh najstarejših evropskih univerz v BOLOGNI in PADOVI.

Zahtevajte programe.